

EURO KRİZİ ve AVRUPA BİRLİĞİNİN DEMOKRATİK MEŞRUIYETİ*

Arzu DEMİREL**

Özet

2008 küresel krizinin etkisi ve Avrupa Birliği üyesi devletlerin ekonomik sorunları, hızlı ve etkin bir kriz yönetiminin olmayışının da etkisiyle ekonomik niteliğin ötesine geçerek kısa sürede çok boyutlu bir kriz haline gelen Euro krizine dönüşmüştür. İzlenen politikaların etkin bir çözüm sunamaması ve politikalara dair karar verme sürecinin niteliği de göz önüne alındığında Birliğin demokratik meşruiyetine dair tartışmalar da ivme kazanmıştır. Özellikle Zirve ve Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) gündem belirleyici bir rol üstlenmesi, Komisyon'un icrai yetkilerini artırmasının aksine tarafsızlığının gölgelenmesi, üye devletlerin krizi bir Birlik problemi olarak ele almakta isteksiz davranması, Birliğin daha fazla sorgulanır hale gelmesi gibi unsurlar Birliğin demokratik meşruiyetini olumsuz etkilemiştir. Gerek Birlik gerekse ulusal düzeyde teknokrazi, popülizm, Avrupa şüpheciliği gibi olguların artan etkisi de Birliğin demokratik meşruiyetinin azaldığı yönündeki kanıtı güçlendirir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Çıktı, Demokratik Meşruiyet, Euro krizi, Girdi, Yönetişim

The Euro Crisis and The Democratic Legitimacy of the European Union

Abstract

The Euro crisis has increased the debates regarding the European Union's democratic legitimacy considering the lack of an efficient solution by the followed policies up to now and the quality of decision-making process. European Union's democratic legitimacy has been negatively affected by various facts such as the decisive role in agenda setting played by European Council and European Central Bank. Likewise, increase in Commission's operational powers shadows its impartiality and changes the character of the relationship between the Union and its citizens. In addition, the facts such as technocracy, populism, and euroscepticism have strengthened the claim that the European Union's democratic legitimacy has diminished both on European and national level.

Keywords: Democratic Legitimacy, Euro Crisis, Governance, Input, Output

---

* Bu makale yazarın "Euro Krizi ve Avrupa Birliğinin Demokratik Meşruiyeti" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Araştırma Görevlisi, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Makalenin gönderilme tarihi: 09 Mayıs 2017, Kabul edilme tarihi: 04 Aralık 2017

Giriş

Euro krizi olarak adlandırılan ve ekonomik, siyasi ve sosyal sonuçlarıyla birlikte çok boyutlu bir kriz niteliği taşıyan süreç, Birliğin ve Euro bölgesinin yapısına ve geleceğine dair birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.¹ Her ne kadar Avrupa Birliği(AB)'nin içinde bulunduğu ekonomik ve mali koşullar “Euro krizi” ile ifade edilse de Birliğin mevcut sorununa dair çeşitli saptamalara gidildiği ve salt bir ekonomik kriz olmanın ötesinde bir siyasi kriz olarak da görüldüğü ortadadır.² Artık Avrupa bütünleşmesinin anlamı muğlaklaşmıştır:³ Hükümet değişiklikleri, toplumsal protestolar, *TROIKA*⁴ yönetimi, hâkim parti sistemlerinde yaşanan aşınma, ulusal kurumlara ve Birliğe olan güvende yaşanan düşüş gibi olgular Euro krizinin aynı zamanda bir demokrasi krizine dönüşmesinde etkili olmuştur.⁵ Bu çerçevede krize dair anlatılardan biri de Birliğin aynı zamanda bir demokratik meşruiyet krizinden de muzdarip olduğudur.⁶ Euro krizinin

¹ Euro bölgesinin geleceğine dair senaryolar için örneğin bkz: Ziya Öniş, ve Mustafa Kutlay, “Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliği'nin Geleceği,” *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 9/33 (Bahar 2012): 10-14.

² Örneğin bkz. Claus Offe, *Europe Entrapped* (Cambridge ve Madlen: Polity Press, 2015), 3. Ulrich Beck, *German Europe* (Cambridge ve Madlen: Polity Press, 2013), 19 ve 23-28. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, “A European Union Under Stress,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 2-4. Giandomenico Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis: Has Integration Gone Too Far?* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 16.

³ Beck, *German Europe*, 44.

⁴ TROIKA, borçlu üye devletlerle kurtarma paketlerini müzakere eden ve taraflarını AMB, IMF ve Komisyon'un oluşturduğu bir yapıdır. Bkz: “Statement By The Heads Of State Or Government Of The European Union,” Erişim Tarihi: Kasım 24, 2015, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/112856.pdf. V. D. Mamadouh ve H.H. Van Der Wusten, “The European Union In The Grip Of Accumulated Governance Crises: The Euro, The Reform Efforts, And The Public-Support Dynamics,” *Eurasian Geography and Economics* 54/2 (2013): 170, Erişim Tarihi: Aralık 1, 2015, <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2013.814024>.

⁵ Damian Chalmers ve Mariana Chaves, “EU Law-Making And The State Of European Democratic Agency,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 155.

⁶ Vivien A. Schmidt, “The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy: Can The EU Rebuild Public Trust And Support For European Economic Integration?” *European Commission European Economy Discussion Papers* 015, (Lüksemburg, Eylül 2015): 7. Benzer şekilde, Euro krizinin Birlik içerisinde bir meşruiyet krizine dönüştüğünü dile getiren çalışmalar için örneğin bkz: Andreas Follesdal, “Democratic Standards In An Asymmetric Union,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 199-216. Miguel Poyares Maduro, “A New Governance For The European Union And The Euro: Democracy And Justice,” *Robert Schuman Centre For Advanced Studies Policy Papers* 2012/11 (2012): 1-23. Huw Macartney, *The Debt Crisis And European Democratic*

Birlik üzerindeki etkisi, farklılaştırılmış bütünleşme⁷, Birlik kurumlarının Euro krizi ile birlikte değişen rolü⁸, üye devletler açısından krizin ulusal düzlemde ele alınış biçimi⁹ gibi çeşitli perspektiflerden analiz edilmiştir. Dolayısıyla krizin ortaya çıkışından kısa bir süre sonra Birliğin meşruiyeti üzerindeki etkisine dair çalışmalara ve bu yönde azaltıcı bir etkisinin olduğunun dile getirilmeye başlandığına rastlamak mümkündür. Bu çalışma ise Euro krizinin Birliğin demokratik meşruiyetine etkisini çok katmanlı yönetim yaklaşımı ekseninde analiz etmektedir. Ayrıca krizin Birlik kurumları, üye devletler ve vatandaşları ile Avrupa bütünleşmesi üzerinde yarattığı etki ele alınmakta ve bu etkiler, söz konusu üç olgu arasında bağ kurularak bütüncül ve kapsayıcı bir şekilde analiz edilmektedir. Türkiye’de literatüre bakıldığında Euro krizini bu açıdan ele alan kaynakların azlığı, daha doğru bir ifadeyle daha çok konuyu dolaylı bir şekilde ele alan ve/veya bir yönüne değinen analizlere rastlanması, bu yönde bir analizin gerçekleştirilmesini daha da önemli kılmaktadır. Bu bakımdan bu çalışmanın konusunu Euro krizi temelinde Birliğin demokratik meşruiyetinin analizi oluşturmaktadır.

Legitimacy (New York: Palgrave Macmillan, 2013). Stephanie Hare, “The Democratic Legitimacy Of Euro- Area Bailouts,” *Mediterranean Politics* 17/3, (2012): 459-465, Erişim Tarihi: Mart 16, 2015, doi: 10.1080/13629395.2012.725308. Daniela Schwarzer ve Richard Youngs, “Crises In The Euro Area And Challenges For The European Union’s Democratic Legitimacy,” *The Euro Future Project Paper Series* (Mayıs 2013): 1-5.

⁷ Thomas Beukers, “The Eurozone Crisis And The Legitimacy Of Differentiated Integration,” içinde *The Euro Crisis And The State Of European Democracy*, ed. Bruno de Witte, Adrienne Héritier ve Alexander H. Trechsel (San Domenico di Fiesole (FI): European Union Institute, 2013) 7-30. Frank Schimmelfenning, “Differentiated Integration Before And After The Crisis,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 120-134. Piotr Buras, “EU’s Silent Revolution,” *European Council On Foreign Relations ECPR/87* (Eylül 2013): 1-8.

⁸ Örneğin bkz: Michael W. Bauer ve Stefan Becker, “The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission’s Strengthened Role in Economic Governance,” *Journal of European Integration* 36/3 (2014): 213-229, Erişim Tarihi: Mart 16, 2015, doi: 10.1080/07036337.2014.885750. Christiane Lemke, “Challenging the “Ever Closer Union”: Political Consequences Of The Eurozone Crisis,” *American Foreign Policy Interests* 36/1 (2014): 23-24, Erişim Tarihi: Eylül 28, 2015, doi:10.1080/10803920.2014.879517.

⁹ Örneğin bkz: Hanspeter Kriesi ve Edgar Grande, “The Europeanization Of The National Political Debate,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 67-86. Sophia Kaitatzi- Whitlock, “Greece, The Eurozone Crisis And The Media: The Solution Is The Problem,” *Javnost- The Public* 21/4 (2014): 25-45, Erişim Tarihi: Ekim 6, 2015, doi: 10.1080/13183222.2014.11077101. Paula M. Baranowska, “The Coverage Of The Eurozone Economic Crisis In The British Press,” *Perspectives On European Politics And Society* 15/4, (2014): 500-517, doi: 10.1080/15705854.2014.922352.

Euro krizinin bu yöndeki etkisini analiz etmek için yayınlanan raporlar, açıklamalar, alınan kararlar gibi AB kurumlarının sağladığı kaynaklardan ve *Eurostat*, *Eurobarometer*, *Pew Research Center*, OECD gibi diğer kurumlarca sağlanan verilerden yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra günlük olarak gazete haberleri takip edilip geriye dönük konu taraması yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmaya dâhil edilen analizin konusu zamansal olarak 2015 yılı ile sınırlı tutulup 2016 yılı gelişmelerine yer verilmemiştir.¹⁰

Bu çalışmada Euro krizine bağlı olarak yaşanan gelişmeler ışığında Birliğin demokratik meşruiyete dair sorunlu karakterinin analizi için iki temel soruya yanıt aranmıştır: “Euro krizinin Birliğin demokratik meşruiyetine olumsuz bir etkisi olmuş mudur?” ve “Euro krizinin gerçekten böyle bir etkisi olduysa bu etki ne şekilde gerçekleşmiştir?” Bu bakımdan çalışmanın temel savı Euro krizinin Birliğin demokratik meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki bırakarak Birliğin meşruiyetini azalttığıdır. İlk sorunun yanıtını vermek amacıyla kurumları, kimlikleri ve politikaları analize dâhil ederek Birliğin demokratik meşruiyetini irdeleyebilmek için görece en uygun araçları sunması ve bütüncül bir analize imkân tanınması nedeniyle çok katmanlı yönetim yaklaşımı benimsenmiştir. Bu çerçevede çok katmanlı yönetim yaklaşımı bakımından Euro krizinin Birliğin demokratik meşruiyetine olumsuz etkisinin varlığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise krizin bu olumsuz etkisinin ne şekilde vuku bulduğunu ortaya koymak adına Birliğin meşruiyetinin bileşenleri bağlamında bütüncül bir analizi mümkün kılan üçlü parametreden¹¹ (girdi meşruiyeti-çıkı meşruiyeti¹²-süreç meşruiyeti¹³) yararlanılmıştır.

¹⁰ Bu çalışma, “Euro Krizi ve Avrupa Birliğinin Demokratik Meşruiyeti” başlıklı yüksek lisans tezinden üretildiğinden çalışmada Euro krizi 2015 yılına kadar olan süre boyunca ele alınmıştır.

¹¹ Katılım (*input*), sonuç (*output*) ve süreç (*throughput*) meşruiyetleri sınıflandırması için bkz: Andreas Wimmel, “Theorising the Democratic Legitimacy Of European Governance: A Labyrinth With No Exit?” (Fourth Pan-European Conference On EU Politics’de sunulan tebliğ, Riga-Letonya, Eylül 25-27, 2008): 10-11, Erişim Tarihi Nisan 5, 2016, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/2011-08-05-letter-from-trichet-and-fernandez-ordonez-to-zapateroen.pdf?e5c1a67f9627c5f087d5c7f02168e0da>.

¹² Svetlozar A. Andreev, “The EU ‘Crisis of Legitimacy’ Revisited: Concepts, Causes, And Possible Consequences For The European Politics And Citizens,” *Political Perspectives EPRU* 2/7 (2007): 5. Richard Bellamy, “Democracy Without Democracy? Can the EU’s Democratic ‘Inputs’ Provided By Competitive Parties And Majority Rule?” *Journal Of European Public Policy* 17/1 (2010): 2-19, Erişim Tarihi: Nisan 21, 2016, doi:10.1080/13501760903465256. Christopher Lord ve Paul Magonette, “E Pluribus Unum? Creative Disagreement About Legitimacy In The EU,” *Journal Of Common Market Studies* 42/1 (2004): 187. Yünel, Duygu, “Avrupa Birliğinin Demokratik Meşruiyetinin Sağlanmasında Avrupa Yurttaşlığı Kavramının Etkisi”, Yayınlanmamış

I. Avrupa Birliğinin Meşruiyetine Teorik Bir Yaklaşım: Çok Katmanlı Yönetişim ve Euro Krizi

Tarihsel olarak ekonomik bir bütünleşme için ilk adımları atmasıyla ortaya çıkan bir oluşum olarak AB, zamanla siyasi bir Birliğe doğru ilerlemeye, en azından bu yöndeki söylemlerin, taleplerin ve tartışmaların odağında yer almaya başlamıştır. Bu durum ise AB'nin varlığına dair soruları ve meşruiyetinin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. AB'nin meşruiyetine ilişkin konunun farklı ele alınış biçimleri ise farklı teorik yaklaşımların gelişmesine yol açmıştır. Bu yaklaşımlardan biri de Birliğin demokratik meşruiyetini analiz etmek için görece en uygun araçları sunması nedeniyle bu çalışmada da benimsenen ve Hooghe ve Marks tarafından geliştirilen¹⁴ çok katmanlı yönetim yaklaşımıdır.

Hooghe ve Marks, çok katmanlı yönetimle ulusal, ulus-altı ve supranasyonal olmak üzere çeşitli yönetim katmanları arasında yetkinin ve politika oluşturma sürecine etkinin paylaştırıldığı bir yönetim biçimini (*polity*) nitelendirmektedir.¹⁵ Buna göre, yetki, çok katmanlı sistem içerisinde dikey ve yatay olarak paylaşılmış durumdadır. Dikey olarak supranasyonal, ulusal ve ulus-altı kurumlar arasında bu yetki paylaşımı gerçekleşirken yatay olarak bu paylaşım, kaynak tahsisi ve anlaşmazlıkların çözümü hususunda ortak bir sorumluluğa sahip kamusal ve özel aktörler arasındadır. Yetki alanları ise eyleme özgü, kesişen ve esnek bir niteliği

---

Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2007, 27-29. Joseph Weiler, "In The Face Of Crisis-Input Legitimacy, Output Legitimacy And The Political Messianism Of European Integration," *Peking University School Of Transnational Law Review* 1/2 (2013): 292-311.

¹³ Vivien Schmidt, "Democracy And Legitimacy In The European Revisited: Input, Output and Throughput," *Kolleg- Forschergruppe Working Paper Series* 21 (Kasım 2010): 1-31. Vivien A. Schmidt, "Democracy And Legitimacy In The European Union Revisited: Input, Output And 'Throughput'," *Political Studies* 61 (2013): 2-22, doi: 10.1111/j.1467-9248.2012.00962.x. Thomas Risse ve Mareike Kleine, "Assessing The Legitimacy Of The EU's Treaty Revision Methods," *Journal Of Common Market Studies* 45/1 (2007): 72-74.

¹⁴ Simona Piattoni, "Multi-level Governance: A Historical And Conceptual Analysis," *Journal Of European Integration* 31/2 (2009): 165-167, Erişim Tarihi: Haziran 17, 2016, doi: 10.1080/07036330802642755.

¹⁵ Marks ve Hooghe'un çok katmanlı yönetişimin türlerine dair yaptığı sınıflandırma için bkz: Liesbet Hooghe ve Gary Marks, "Types Of Multi-Level Governance," *European Integration Online Papers* 5/11 (2001): 1-24, <http://eiop.or.at/eiop/texte/2001-011a.htm>. Gary Marks, Liesbet Hooghe ve Kermit Blank, "European Integration From the 1980s: State- Centric v. Multi-Level Governance," *Journal Of Common Market Studies* 34/3 (Eylül 1996): 342. Ayrıca bkz. Marko Trnski, "Multi-Level Governance In The EU," 25. Erişim Tarihi: Mart 27, 2016.

<http://www.sustainableislands.eu/BlockImages/InLibraryData/GalleryData/MULTILEVEL%20GOVERNANCE%20IN%20THE%20EU%20by%20Marko%20Trnski.pdf>.

haizdir.¹⁶ AB’de yönetim, Jachtenfuchs’un ifadesiyle ileri bir kurumsal düzeyde etkin problem çözme ihtiyaçları ile daha düşük bir kurumsal düzeyde alınan kararların meşruiyetinin sağlanması ihtiyacı arasında bir dengeleme faaliyetidir.¹⁷ Bir yandan ulusal, ulus-altı ve supranasyonal yönetim katmanları arasında yetki ve politika oluşturma sürecine etkinin paylaştırılmasına değinen bu yaklaşım, diğer yandan da özellikle Birliğin problem çözücü niteliğine vurgu yapması ve analize kurumları, politikaları ve kimlikleri dâhil ederek geniş bir perspektif sunması bakımından önemlidir.

Çok katmanlı yönetim bağlamında Euro krizinin Birliğin meşruiyeti üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde ise ortaya negatif bir görünüm çıkmaktadır. Euro krizi, 2008 küresel ekonomik krizinin yarattığı etkinin Birlik üyesi devletlerin kendi ekonomik koşulları ile birleşmesi ve Birliğin kriz yönetimindeki yetersizliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Krizin ortaya çıkışında ilk kırılma noktası, 2009’da Yunanistan’ın öngörülenden daha yüksek oranda bütçe açığı vermesi nedeniyle Euro bölgesi üzerinde yarattığı olumsuz etkidir. Ancak kriz AB gündeminde yer almaya başlasa da başlangıçta Yunanistan’ın kendi meselesi ve Yunanistan’ın çözmesi gereken bir sorun olarak görülmüştür. Birlik ve üye devletlerce Euro krizinin yönetiminde baştan etkin bir çözüm için gerekli adımların atılmasında çekimser bir tutum sergilenmiştir. Ancak İrlanda ve Portekiz’in, ardından İspanya ve İtalya’nın da ekonomik krize girmesi, krizin bir Euro krizine dönüşmesi¹⁸ ve Yunanistan’ın 2010 yılında Euro alanındaki diğer ülkelerden ve IMF’den finansal destek talebinde bulunması, AB’nin krizin Birlik tarafından ele alınması gereken bir sorun olduğunu kabul etmesine zemin hazırlamıştır. 7 Mayıs 2010 tarihli Euro Bölgesi Devlet ve Hükümet Başkanları açıklamasında Euro bölgesinin istikrarını temin etmek için her türlü uygun araca başvuracakları kabul edilmiş; Yunanistan, İrlanda, Portekiz, İspanya, İtalya ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile kemer sıkma politikaları ve yapısal reformu öne çıkaran kurtarma paketleri

¹⁶ Richard Rousseau, “The Democratic Deficit And Legitimacy Problems of The European Union: Elements Of The Debate,” *On-line Journal Modelling The New Europe* 12 (2014): 13. Beate Kohler- Koch ve Berthold Rittberger, “Charting Crowded Territory: Debating The Democratic Legitimacy Of The European Union,” içinde *Debating The Democratic Legitimacy Of The European Union*, ed. Beate Kohler- Koch ve Berthold Rittberger. (Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, 2007), 7-8.

¹⁷ Markus Jachtenfuchs, “Theoretical Perspectives On European Governance,” *Arbeitspapiere* 3/7 (1995): 20.

¹⁸ Carlo Bastasin, *Saving Europe: How National Politics Destroyed The Euro* (Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2012), 135. Seppo Honkapohja, “The Euro Area Crisis: A View From The North,” *Journal Of Macroeconomics* 39/B (2014): 260, Erişim Tarihi: Eylül 7, 2015, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jmacro.2013.08.004>.

imzalanmıştır.¹⁹ Birlik, özellikle ekonomik yönetişimin güçlendirilmesi, krizin etkin bir şekilde yönetilmesi ve geleceğe yönelik olarak benzer bir kriz ihtimali karşısında hazırlıklı olmayı hedefleyen bir dizi mekanizmalar geliştirmiştir. Avrupa Bankacılık Otoritesi, Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması ve Avrupa İstikrar Mekanizması oluşturulmuştur. Mali Antlaşma, İkili Paket, Altılı Paket, Avrupa Dönemi gibi üye ülkelerde mali disiplinin sağlanmasına yönelik bir takım düzenlemeler yoluyla da uzun vadeli yanıtlar aranmıştır.²⁰ Ancak Birliğin problem çözücü rolü, Birliğin ve üye devletlerin kriz karşısındaki çekimser tutumu, bir cezalandırma ve dayatma olarak görülen politikaların krizden çıkış için çözüm olarak sunulması ve ekonomik olarak verimli bir sonucun elde edilememiş olmasıyla birleşince zarar görmüştür. Nitekim bu husus, Banchoff ve Smith'in dikkat çektiği, AB'nin çıkarların gerçekleştirilmesinde kazançlı bir yol olduğuna dair düşüncenin azalması durumunda Birliğin meşruiyetinin azalacağı yönündeki savını güçlendirir niteliktedir.²¹ Ayrıca Koch'un Avrupa yönetişiminin vatandaşların ve kurumların ulusal düzeyde tattıkları

¹⁹ Mustafa İslamoğlu, "2008 Küresel Krizi Sonrası Avrupa'da Yükselen Popülist Hareketler." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2012), 94. Begüm Şeren Güler ve Ferhat Çamlıca, "Krizle Karşı Alınan Önlemler," içinde *Avrupa'ya Saran Kriz*, ed. Belgin Akçay (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 290-294. Mamadouh ve Wusten, "The European Union," 170. "Financial Assistance To Greece," *European Union-Economic And Financial Affairs*, Erişim Tarihi: Aralık 29, 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/index_en.htm. "Post- Programme Surveillance for Ireland," *European Union- Economic And Financial Affairs*, Erişim Tarihi Aralık 29, 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/ireland/index_en.htm. "Post- Programme Surveillance of Portugal," *European Union- Economic And Financial Affairs*, Erişim Tarihi: Aralık 29, 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/portugal/index_en.htm. "Post- Programme Surveillance for Spain," *European Union- Economic And Financial Affairs*, Erişim Tarihi: Kasım 29, 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/spain/index_en.htm. "Economic Adjustment Programme for Cyprus," *European Union-Economic And Financial Affairs*, Erişim Tarihi: Kasım 29, 2015, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/cyprus/index_en.htm. *Statement Of The Heads Of State Or Government Of The Euro Area*, Mart 25, 2010, Brüksel, Erişim Tarihi: Nisan 5, 2016, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/113563.pdf.

²⁰ "Responding To The Debt Crisis," *European Commission*, Erişim Tarihi: Nisan 6, 2016, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_debt_crisis/index_en.htm. "Responding To The Financial Crisis," *European Commission*, Erişim Tarihi: Nisan 6, 2016, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_financial_crisis/index_en.htm. Schimmelfenning, "Differentiated Integration," 130-131.

²¹ Thomas Banchoff ve Mitchell P. Smith, conclusion to *Legitimacy And The European Union: The Contested Polity*, ed. Thomas Banchoff ve Mitchell P. Smith (New York ve Londra: Routledge, 1999), 218.

siyasi katılım fırsatlarının önünü kapatabileceği yönündeki savına²² paralel olarak bugün Birlik yönetişimine ulusal bağlamda siyasi katılımın gerçekleştirilmesinin yolları da etkisini yitirmektedir. Bu bakımdan en belirgin örnekler Yunanistan'ın eski başbakanı Papandreou'nun ikinci kurtarma paketine dair "tehlikeli referandum" kararını baskılar sonucu geri çekmesi ve 2015 yılında Yunanistan'da gerçekleştirilen referandum sonucunun aksine üçüncü kurtarma paketinin kendisinden önceki ilk ilki paketle benzer şartlar altında kabul edilmesidir.²³ Gerek krize dair hâkim anlatı açısından gerekse izlenen politikalar açısından da Birlik vatandaşlarının kimi sorumlu tutacağına dair belirsizlik²⁴ Risse ve Kleine'in yönetişimin hangi katmanında kimin sorumlu tutulabileceği yönündeki

²² Beate Kohler- Koch, "European Governance and System Integration," *European Governance Papers* NO: C-05-01 (Mart 2005): 6, Erişim Tarihi: Ağustos 19, 2015, <http://www.connex-network.org/eurogov/pdf/egp-connex-C-05-01.pdf>.

²³ Loukas Tsoukalis, "Greece In The Euro Area: Odd Man Out, Or Precursor Of Things To Come?" içinde *Resolving The European Debt Crisis*, ed. William R. Cline ve Guntram B. Wolff (Washington: Peterson Institute For International Economics, Şubat 2012), 32. Mai'a K. Davis Cross ve Xinru Ma, "EU Crises And Integrational Panic: The Role Of The Media," *Journal Of European Public Policy* 22/8 (2015): 1064, Erişim Tarihi: Eylül 28, 2015, doi: 10.1080/13501763.2014.984748. Kaitatzi-Whitlock, "Greece, The Eurozone Crisis And The Media," 30-31. "Greek Crisis: Papandreou Promises On EU Deal," *BBC News*, Kasım 1, 2011, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe-15526719>. "Prime Minister's Statement In Cannes," *Hellenic Republic Prime Minister*, Kasım 2, 2011, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015, <http://www.primeminister.gov.gr/english/2011/11/02/prime-ministers-statement-in-cannes/>. "Prime Minister's Statement In Cannes," *Hellenic Republic Prime Minister*, Kasım 2, 2011, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015, <http://www.primeminister.gov.gr/english/2011/11/02/prime-ministers-statement-in-cannes/>. "Prime Minister Alexis Tsipras' Speech To Parliament Regarding The July 5th Referendum," *Hellenistic Republic Of Prime Minister*, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015, <http://www.primeminister.gov.gr/english/2015/06/28/prime-minister-alexis-tsipras-speech-to-parliament-regarding-the-july-5th-referendum/>. "Prime Minister Alexis Tsipras' Address Concerning The Referendum To Be Held On The 5th of July," *Hellenistic Republic Of Prime Minister*, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015, <http://www.primeminister.gov.gr/english/2015/06/27/prime-minister-alexis-tsipras-address-concerning-the-referendum-to-be-held-on-the-5th-of-july/>. "Greek Referendum: Full Results," *The Guardian*, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015, <http://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2015/jul/05/live-results-greek-referendum>. Referandumda Yunan halkına sorulan soru ve referandumun bir değerlendirmesi için bkz: Korkut Boratav, "Yunanistan Referandumu Üzerine", *Mülkiye Haber*, Temmuz 3, 2015, Erişim Tarihi Temmuz 6, 2015, <http://mulkiyehaber.net/?p=7865>. Mustafa Kutlay, "Yunanistan Seçimleri ve SYRIZA'nın Açmazları", *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Uzman Analizleri*, Ekim 21, 2015, Erişim Tarihi Aralık 10, 2015, http://www.usak.org.tr/kose_yazilari_det.php?id=2434&cat=405#.VmlFvtJ97IU.

²⁴ Maduro, "A New Governance," 35.

belirsizliğin Birliğin meşruiyet sorununu artırdığı yöndeki savını destekleyici nitelikte olup Birliğin meşruiyeti için olumsuz bir etki yaratmaktadır.²⁵

Kısacası, çok katmanlı yönetim yaklaşımı bakımından Euro krizi Birliğin meşruiyetini olumsuz etkilemiş ve sorunu derinleştirmiştir. Bu nedenle, Euro krizinin Birliğin meşruiyetini ne şekilde etkilediğini ortaya koymak için Birliğin meşruiyetinin bileşenleri ile Euro krizi arasındaki ilişkinin ortaya konması gerekmektedir.

II. Avrupa Birliğinin Meşruiyetinin Bileşenleri ve Euro Krizinin Etkisi

Birliğin ulus-devlet benzeri bir yapı arz etmeyip aksine çok katmanlı bir yönetim biçimi oluşu, yapılması gereken sınıflandırmaya zorlayıcı bir etkide bulursa da Birlik farklı meşrulaştırma ilkelerinin bir ağı ya da katmanından oluşmaktadır. Bu bakımdan, AB'nin meşruiyeti hukuki/dolaylı, toplumsal, normatif, demokratik ve performans olmak üzere beş farklı meşruiyet bileşenine dayanmaktadır. Söz konusu bileşenlerin bir ağı ya da katman (daha doğrusu iç içe geçmiş katmanlar) görünümü arz etmesi, Birliğin demokratik meşruiyetini analiz ederken salt bu bileşene odaklanmayı engellemektedir. Diğer bileşenlerle de etkileşimini analize dâhil etmeyi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Euro krizinin Birliğin demokratik meşruiyetine etkisini analiz ederken bu bileşenlere tekabül eden ve bütüncül bir analiz ortaya koymaya yardımcı olan girdi meşruiyeti- çıktı meşruiyeti ve süreç meşruiyeti şeklindeki üçlü parametre kullanılmıştır.

Girdi meşruiyeti temsil yoluyla kurumsal ve müzakereci bir şekilde vatandaşların taleplerinin dile getirilmesini ifade etmektedir. Çıktı meşruiyeti, vatandaşların değerlerini, kimliğini yansıtmakta ve politikaların etkin bir şekilde işleyişini gerektirmektedir. Süreç meşruiyeti ise hesap verilebilirlik, şeffaflık, karar alma sürecinin nasıl gerçekleştirildiği gibi unsurları içeren etkileşimi sağlayan, kapsayıcı, iyi işleyen süreçleri gerektirmektedir. Çıktı meşruiyetini kısaca halk için yönetim, girdi meşruiyetini ise halk tarafından yönetim²⁶ olarak tanımlamak mümkünken süreç meşruiyeti en basit haliyle halk ile birlikte yönetim olarak nitelendirilebilir.²⁷ Euro krizinin Birliğin meşruiyetine ilişkin olumsuz etkisi ise krizin bu kavramlar ile olan ilişkisi üzerinden somutlaştırılmaya çalışılmıştır.²⁸ Bir bütünleşme projesi olan AB içerisinde dayanışma kavramı

²⁵ Risse ve Kleine, "Assessing The Legitimacy," 73-74.

²⁶ Andreev, "The EU 'Crisis of Legitimacy' Revisited," 5.

²⁷ Schmidt, "Democracy And Legitimacy In The European Union Revisited," 2.

²⁸ Euro krizinin Birliğin meşruiyeti üzerindeki etkisini girdi meşruiyeti, çıktı meşruiyeti ve süreç kavramları üzerinden bir analizi için örneğin bkz: Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy". Vivien A. Schmidt, "Forgotten Democratic Legitimacy:

ayrı bir önemi haizdir. Bu nedenle bu çalışmada özellikle AB kurumları ve Birlik üye devletlerinin krize karşı verdiği tepkiler, bu tepkilerin birbiri ile olan bağıntısı dayanışma kavramı ekseninde analiz edilmiştir. Birlik içerisinde dayanışma olgusu ve bu olgunun krizle beraber güç kaybettiği savunulmuştur. Ayrıca bu süreçte ulusal demokrasilerin de güç kaybettiğine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda ulusal demokrasilerin güç kaybının AB değerleri, Avrupa bütünleşmesi ve Avrupa kimliği gibi olgular üzerinde olumsuz etki yarattığı savunularak bu durumun Birliğin demokratik meşruiyeti üzerindeki olumsuz etkisi somutlaştırılmıştır. Bu çalışmada teknokrasinin AB düzleminden ulusal düzleme taşınmasının yanı sıra popülizmin de 2014 yılındaki AP seçimlerinin gösterdiği üzere ulusal düzlemde AB düzlemine taşındığı ortaya konmuştur. Birliğin problem çözücü niteliğindeki zayıflama ise AB'nin çıkarların gerçekleştirilmesinde kazançlı bir yol olduğu düşüncesini sarsarak üye devletler ve vatandaşları nezdinde Avrupa bütünleşmesinin cazibesini olumsuz etkilemiştir. Bütün bu gelişmeler ise Birliğin demokratik meşruiyetine olumsuz katkı sağlamıştır. Bu çerçevede çalışmanın bu bölümünde öncelikli olarak Euro krizinin girdi meşruiyeti ile olan ilişkisi, AB kurumları, Birlik üye devletleri ve AB ve Birlik üye devlet vatandaşları arasındaki ilişki (AB'nin sorgulanması) bakımından ikili bir analiz çerçevesinde değerlendirilmiştir.

A. AB Kurumları ve Girdi Meşruiyeti

Birliğin demokrasi ile olan ilişkisi öncelikli olarak Birlik kurumlarının nitelikleri üzerinden ilişkilendirilmekte ve genelde eleştirilerin merkezinde de Avrupa Parlamentosu'nun (AP) Birlik içerisinde üstlendiği rol ve yetkileri yer almaktadır. Bu nedenle, öncelikle Birlik kurumlarının Euro krizi sürecindeki rolleri ve Birliğin meşruiyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koymak gerekmektedir. Bu bakımdan, AB kurumlarına girdi meşruiyeti ve Euro krizi arasındaki bağıntı bağlamında yer vermek önem arz etmektedir.

1. Avrupa Birliği Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi

Euro krizine karşı Birliğin verdiği tepkinin merkezinde AB Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi(Zirve) ve Avrupa Merkez Bankası (AMB) yer

---

“Governing By Rules” And “Ruling By The Numbers,” içinde *The Future Of The Euro*, ed. Mathias Matthijs, and Mark Blyth, (New York: Oxford University Press, 2015), 90-114. Bunun yanı sıra girdi meşruiyeti ve çıktı meşruiyeti açısından yapılan analizler için örneğin bkz: Fritz W. Scharpf, “Political Legitimacy In A Non-Optimal Currency Area,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme, and Sara B. Hobolt. (Oxford: Oxford University Press, 2015), 19-47. Yves Bertoncini, “Eurozone And Democracy(ies): A Misleading Debate,” *Notre Europe Policy Paper* 94 (Temmuz 18, 2013): 1-28.

almıştır. Bu süreçte ne Bakanlar Konseyi'nin, ne Avrupa Komisyonu'nun ne de Parlamento'nun gündem belirleyici bir rol üstlendiği görülmektedir.²⁹ Bu çerçevede, Zirve'nin krizde üstlendiği rol dikkate alındığında, Zirve, Macartney'nin belirttiği gibi, AP pahasına karar alma sürecinde tekel hale gelmiştir.³⁰ Zirve'nin üstlendiği birincil role dair getirilen açıklama ise, Zirve'yi oluşturan üyelerin vatandaşlarca seçilmiş temsilcilerinden oluşmasının yanı sıra krize hızlı bir şekilde cevap verebilecek olmalarıdır. Her ne kadar bu durum Birliğin girdi meşruiyetinin sağlanması bakımından bir ölçüde olumlu sonuçlar doğursa da, Scharpf'in da ortaya koyduğu üzere hükümetlerarası karar alma süreci, diğer liderlerin de kendi vatandaşları için alınacak bu kararlara katılması ile girdi meşruiyetini sağlayacaktır. Dolayısıyla diğer üye devletlere bu politika seçeneklerinin empoze edilmesi girdi meşruiyetinin sağlanmasını desteklemede olumsuz katkı sunmaktadır.³¹ Bu nedenle, Brüksel ve Frankfurt tarafından dayatılan politikaların borçlu üye devletlerce kabulü önem arz etmektedir. Egemenliğin kaybına ilişkin söz konusu üye devlet vatandaşlarınca oluşan algı ve 2015 yılında Yunanistan'ın üçüncü kurtarma paketini referandum kararının aksine benzer koşullarda kabul etmek durumunda kalması, bu dayatma hissini güçlendirir nitelikte iken Birliğin meşruiyetini de azaltmaktadır. Bu çerçevede, Almanya'nın gölgesinde Euro krizinin yönetiminin gerçekleştiğini söylenebilir.³²

Almanya'nın Euro krizine yaklaşımı bu süreçte önemli hale gelirken, Almanya, krize Yunanistan'ın mali sorumsuzluğunun bir sonucu olarak yaklaşmış ve kemer sıkma önlemleri ile yapısal reformların gerçekleştirilmesi hususunda diretmiştir.³³ Ancak Almanya'nın izlediği politikadaki temel sorun, Beck'in de belirttiği gibi, Almanya'nın "Avrupa'nın çıkarına ilişkin kendi tek taraflı ve ulusal bir tanımını yapıyor olması değildir. Diğer Avrupalı demokrasilerin ulusal çıkarlarını belirleme hakkının olduğuna dair inancıdır."³⁴ Fakat her ne kadar Almanya'nın görece bir etkinliği söz konusu olsa da yalnız olmadığı da ortadadır: Zirve toplantılarında Finlandiya ve Hollanda tarafından açıkça desteklenmiştir.

²⁹ Brigid Laffan, "Framing The Crisis, Defining The Problems: Decoding The Euro Area Crisis," *Perspectives On European Politics And Society* 15/3 (2014): 269, Erişim Tarihi: Eylül 28, 2015, doi: 10.1080/15705854.2014.912395.

³⁰ Macartney, *The Debt Crisis*, 6.

³¹ Fritz W. Scharpf, "Monetary Union, Fiscal Crisis And The Disabling Of Democratic Accountability," içinde *Politics in the Age of Austerity*, ed. Armin Schäfer ve Wolfgang Streeck (Cambridge: Polity Press, 2013), 139. Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 17.

³² Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 17.

³³ Peter A. Hall, "The Economics And Politics Of The Euro Crisis," *German Politics* 21/4 (2012): 367, Erişim Tarihi: Ekim 9, 2015, doi: 10.1080/09644008.2012.739614.

³⁴ Beck, *German Europe*, 61.

Daha sonra Fransa tarafından da desteklenmesinin yanı sıra AMB ve Komisyon gibi Birlik kurumlarınca da destek bulan Almanya'nın bu tutumu, borçlu üye devletlere bir dayatma olarak sunulmuştur.³⁵ Keza Yunanistan'ın eski başbakanı Papandreou'nun ikinci kurtarma paketini referanduma götürme kararını baskılar sonucu geri çekmesi ve sonucunda istifasıyla sonuçlanan sürecin de gösterdiği gibi Zirve'nin ve dolayısıyla Almanya'nın bu süreçte üstlendiği rol, Birliğin girdi meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Buna ilaveten, Schmidt, Zirve'nin gündemindeki istikrarı sağlama ve kurallara katı bir şekilde uymaya yönelik odağın büyüme, esneklik gibi kavramlara kayması; Fransa ve İtalya gibi ülkelerin esneklik için vurgu yapmasına karşın baskının (*discipline*) devam etmesini isteyen kuzey ve doğu Avrupa ülkelerinin ısrarı; Almanya içerisinde dahi yekpare bir yaklaşımın daha fazla mümkün olmaması gibi olgular üzerinden de Zirve'nin krizdeki rolünü tartışmaktadır. Bu çerçevede, Schmidt, bir diktatör olarak Almanya ya da müzakereci bir organ olarak Zirve şeklinde bir sorgulamaya giderek benzer şekilde Zirve'nin krizdeki rolünün Birliğin girdi meşruiyetini azaltıcı yönde olduğunu ortaya koymaktadır.³⁶

2. Avrupa Merkez Bankası

Birlik tarafından kemer sıkma politikalarının ve yapısal reformun mali destek karşılığında dayatılmasının, kurtarma paketlerine dair müzakereleri gerçekleştirmesiyle paralel olarak, bir sembolü ve borçlu üye devletleri vatandaşlarınca hedefi haline gelen *TROIKA*'nın bir parçası olan AMB'nin de krizde üstlendiği merkezi rol³⁷, Birliğin meşruiyeti açısından ayrı bir önemi haizdir. Zira AMB'nin krizle birlikte üstlendiği rol de girdi meşruiyetinin sağlanması bakımından sorunlu görünmektedir. Esasen kemer sıkma önlemleri ve yapısal reform, Euro krizi süresince ve hatta öncesinde AMB'nin gündemine alınmıştır. Kriz süresince de Zirve'yi bu politikaların uygulanması hususunda etkilemiştir. Ayrıca koşulluluğu borçlu üye

³⁵ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 38-39.

³⁶ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 37-40.

³⁷ AMB'nin krize karşı verdiği tepki krizin başlangıcı ve sonrasındaki gelişmeler bakımından ayrı ayrı değerlendirilebilir: Krizin başlangıcında son başvuru mercii (*lender of last resort*) olmadığı ve olamayacağı konusunda ısrarcı olmuştur. Ancak AMB'nin bu tutumu, krizin İspanya ve İtalya'ya da yayılmaya başlaması ile birlikte değişiklik göstermeye başlamıştır. Nitekim 2012'de AMB Başkanı Draghi'nin AMB'nin Euro'yu korumak için ne gerekiyorsa yapmaya hazır olduğunu belirtmesi son başvuru mercii olarak hareket edeceği şeklinde yorumlanmıştır. Hare, "The Democratic Legitimacy Of Euro- Area Bailouts," 463. Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 32-33. "Speech by Mario Draghi, President Of European Central Bank," *Global Investment Conference*, Londra, Temmuz 26, 2012, Erişim Tarihi: Aralık 8, 2015, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120726.en.html>.

devletlere dayatan *TROIKA*'nın bir parçası olarak kriz yönetiminde önemli bir rol üstlenmesinin yanı sıra AMB ulusal düzeyde reformların uygulanması için üye devletlerin yönlendirilmesine de doğrudan dâhil olmuştur. Nitekim dönemin İtalya ve İspanya başbakanlarına gönderilen Trichet ve Draghi imzalı mektuplarda bu yönde taleplerde bulunulması da bunun örneğini teşkil etmektedir.³⁸ Demokratik hesap verebilirlik açısından bir yoksunluk içerisinde olan AMB'nin³⁹ ulusal düzeyde reformların uygulanması için üye devletlerin denetimine doğrudan dâhil olduğu görülmektedir.⁴⁰ Ancak AMB gibi çoğunlukçu olmayan bir kurumun demokratik yollarla seçilen hükümetleri bu şekilde etkilemeye çalışması da girdi meşruiyetini olumsuz etkilemiştir.⁴¹

3. Avrupa Komisyonu

AMB'ye benzer şekilde Avrupa Komisyonu'nun da üstlendiği rolün Birliğin girdi meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu görünmektedir. Komisyon, Avrupa bütünleşmesi süresince ortak çıkarın siyaseten bağımsız ve güvenilir bekçisi olarak görülmüş, bunun yanı sıra büyük üye devletlerin pazarlık gücüne karşı küçük üye devletlerin koruyucusu olmuştur.⁴² Ancak Euro krizi ile beraber Komisyon'un rolünde ve yetkilerinde bir değişim gözlenmektedir. Kriz sürecinde gündem belirleyici rolü zayıflayan ancak Mali Antlaşma, Altılı Paket, İkili Paket ve Avrupa Dönemi gibi düzenlemelerle yetkileri artan ve *TROIKA*'nın da bir parçası haline gelen Komisyon, ekonomik yönetişime dair gerçekleştirilen bu reformlarla birlikte icrai gücünü artırmıştır.⁴³ Öyle ki Euro bölgesinde yer alan üye devletlerin

³⁸ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 19 ve 35. Daniela Schwarzer, "The Euro Crises, Shifting Power Relations And Institutional Change In The European Union," *Global Policy* 3 /1 (Aralık 2012): 34. Jean Claude- Trichet ve Mario Draghi, "Letter Of The European Central Bank To Silvio Berlusconi," *Voltaire.net.org*, Ağustos 5, 2011, Erişim Tarihi Aralık 15, 2015, <http://www.voltairenet.org/article171574.html>. Guy Dinmore ve Ralph Atkins, "ECB Letter Show Pressure On Berlusconi," *Financial Times*, Eylül 29, 2011, Erişim Tarihi: Aralık 15, 2015, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/3576e9c2-eaad-11e0-aceca-00144feab49a.html#axzz3uOP4DoSH>. Susannah Verney ve Anna Bosco, "Living Parallel Lives: Italy And Greece In Age Of Austerity," *South European Society And Politics* 18/4 (2013): 403, Erişim Tarihi: Mart 25, 2015, doi:10.1080/13608746.2014.883192. Ayrıca bkz: Erişim Tarihi: Nisan 5, 2016, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/2011-08-05-letter-from-trichet-and-fernandez-ordonez-to-zapateroen.pdf?e5c1a67f9627c5f087d5c7f02168e0da>.

³⁹ Scharpf, "The Disabling Of Democratic Accountability," 38.

⁴⁰ Schwarzer, "The Euro Crises, Shifting Power Relations," 34.

⁴¹ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 36.

⁴² Scharpf, "The Disabling Of Democratic Accountability," 38.

⁴³ Bauer ve Becker, *op.cit.*, 2014, 215. Jale Tosun, Anne Wetzel ve Galina Zapryanova, "The EU In Crisis: Advancing The Debate," *Journal Of European Integration* 36/3 (2014): 203,

bütçe yasa tasarıları üzerinde değişiklik dahi isteyebilmesi söz konusudur.⁴⁴ Dolayısıyla söz konusu reformlar tarafından ulusal parlamentoların geleneksel rolü üzerinde önemli bir sınırlandırılma getirilmektedir. Bu durum ise AP'ye karşı sorumlu görülen Komisyon'un kriz süresince yasama sürecini başlatıcı rolünün aksine yönünü Zirve'ye dönmesi ve Schmidt'in ifadesiyle daha çok Zirve'nin sekretaryası gibi hareket etmesi, özellikle Almanya'nın Zirve'deki görece baskın rolü ile birlikte düşünüldüğünde daha önemli hale gelmektedir. Bu nedenle, Komisyon'a karşı tarafsızlığını ve nesnellliğini kaybettiğine dair bir dizi eleştiri de yönelilmeye başlamıştır. Hesap verebilirlik açısından sorunlu ve demokratik meşruiyeti tartışmalı bir kurum olan Komisyon'un, üye devlet vatandaşlarının seçimiyle oluşan ulusal parlamentoların söz konusu yetkisini kısıtlayıcı rolü, Avrupa vatandaşlarına karşı siyaseten sorumlu olmaması ile birlikte daha da tartışmalı bir hale bürünmekte ve girdi meşruiyeti açısından olumsuz bir etki yaratmaktadır.⁴⁵

4. Avrupa Parlamentosu

AB'nin meşruiyetine ilişkin yapıla gelen tartışmalarda ayrı bir yere ve ağırlığa sahip olan ve Birliğin meşruiyeti ile doğrudan ilintilendirilen bir kurum olarak Euro krizinde AP'nin rolü, bu çerçevede, ayrı bir önem kazanmaktadır. Ekonomik yönetişimin reformuna dair üye devletlerce alınan önlemlerin dışında kalan AP, getirdiği eleştirilerle karar alma sürecindeki etkisini artırmaya çalışmıştır. Ancak AP kriz yönetimi süresince görece düşük profilli bir katılım içerisinde olmuştur. Kriz yönetiminde etkin rol oynayan *TROIKA*'nın dışında tutulmasının yanı sıra Aşırı Bütçe Usulünün kurumsal çerçevesinin oluşturulması haricindeki ekonomik yönetişimin reformuna ilişkin karar alma sürecinin çoğunlukla dışında kalmıştır. Takdir

Erişim Tarihi: Mart 16, 2015, doi:10.1080/07036337.2014.886401. Schwarzer, "The Euro Crises, Shifting Power Relations," 31-32. Ancak Da Conceição- Heldt, Komisyon'un rolünün artmadığını, aksine zımnî bir güçsüzleştirilenin söz konusu olduğunu dile getirmektedir. Buna göre karar verme yetkisi ve kaynakların aşamalı olarak Komisyon'dan hükümetlerarası düzeye ve AMB'ye devri söz konusudur. Eugénia da Conceição- Heldt, "Why the European Commission Is Not The "Unexpected Winner" Of The Euro Crisis: A Comment On Bauer And Becker," *Journal Of European Integration* 38/1 (2016): 95-100, Erişim Tarihi: Nisan 19, 2016, doi: 10.1080/07036337.2015.1101957.

⁴⁴ Avrupa Dönemi ile her yıl Komisyon, AB üye devletlerinin bütçesel, makroekonomik ve yapısal reforma dair planlarını detaylı bir analizden geçirmeyi üstlenmekte ve sonraki 12-18 aylık süreç için tavsiyelerde bulunmaktadır. Bkz: "Making It Happen: The European Semester," *European Commission*, Erişim Tarihi: Aralık 1, 2015, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_en.htm.

⁴⁵ Scharpf, "The Disabling Of Democratic Accountability," 39. Dilek Yiğit, "Avrupa Komisyonu'nun Meşruiyeti Ve Siyasi Sorumluluğu," *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi* 21/2 (2013): 83-84. Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 19-20. Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis*, 199.

otoritesinin kuruluşuna onay verirken bu otoritenin icrasında yer almamıştır. AP gibi Birlik üye devletleri vatandaşlarınca üyeleri seçilen ve Birliğin meşruiyetinin sağlanmasında ağırlıklı bir rol verilen kurum olarak AP'nin kriz yönetimine ve ekonomik yönetişimin reformuna daha düşük profilli bir katılım göstermesi girdi meşruiyetinin azalmasına yol açmıştır.⁴⁶

B. Avrupa Birliği Üye Devletleri ve Girdi Meşruiyeti

Ekonomik ve mali niteliğinin ötesinde siyasi ve sosyal yönleriyle birlikte çok boyutlu bir kriz olan Euro krizi, Birliğin demokratik yapısı ve meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Birliğin meşruiyeti, özellikle teknokratik karar vericiler tarafından yürütülen politikalar sonucu elde edilen çıktılar ve bu çıktıların halk tarafından makul görülmesi ile ilintilidir. Bu bağlamda, Euro krizi ile birlikte Offe'ye göre, üye devletlerin artık egemenlik devri, kaynakların birleştirilmesi ve işbirliğinin icrası gibi hususlarda daha fazla gönüllü olmadıkları görülmektedir.⁴⁷ Diğer yandan, mali krize karşı Avrupa'nın yanıtı, kemer sıkma önlemleri, vatandaşlarca büyük bir oranda adaletsizlik olarak ele alınmaktadır.⁴⁸ Bunlara ilaveten Euro krizi ile birlikte Birlik içerisinde borçlu Birlik üye devletleri ve diğer Birlik üye devletleri şeklinde bir ayırım ortaya çıkmış ve bu ayırım, kriz sürecinde yer alan uygulamalar ve izlenen politikalarla beraber daha da pekişmiştir. Dahası Avrupa şüpheciliği (*Euroscepticism*), yabancı düşmanlığı gibi olguların Birlik vatandaşları arasında artan nitelikteki yeri, AB vatandaşlığı ve Avrupalı kimliği gibi unsurlar açısından olumsuz bir sonuç yaratmaktadır. Bütün bu unsurlar ise Birliğin meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki doğurmuştur. Bu nedenle, Euro krizinin Birlik üye devletleri bağlamında Birliğin meşruiyeti üzerindeki etkisi, dayanışma kavramı ile ulusal demokrasilerin bu süreçten olumsuz etkilenmesi ve ulusal düzeyde de meşruiyetin sorgulanır hale gelmesi çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1. Dayanışma Kavramı ve Euro Krizi

Euro krizi sürecinde Birlik üye devletleri vatandaşları arasındaki ayırım pekişirken borçlu Birlik üye devletleri ile diğer Birlik üye devletleri ve vatandaşlarının birbirlerine bakış açısı da önemli ölçüde etkilenmiştir. Borçlu Birlik üye devletlerinin vatandaşları, diğer Birlik üye devletlerinin beklenen dayanışmayı göstermedikleri ve aksine kendilerine kolektif bir

⁴⁶ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 18 ve 49. Scharpf, "The Disabling Of Democratic Accountability," 39.

⁴⁷ Offe, *Europe Entrapped*, 56-57.

⁴⁸ Beck, *German Europe*, 72.

cezalandırma biçimini dayattıklarını düşünmektedirler.⁴⁹ Diğer Birlik üye devletlerini, ekonomileri açısından bir tehdit olarak algılamalarının yanı sıra özellikle Almanya'nın Euro krizi sürecindeki görece hâkim rolü ve krizde bile kâr eden bir ülke olarak kemer sıkma önlemlerinin alınmasını ve yapısal reformun gerçekleştirilmesini ısrarla savunması borçlu Birlik üye devletlerinde ciddi oranda bir Almanya karşıtlığı yaratmıştır.⁵⁰

Diğer Birlik üye devletleri vatandaşları da krizden önemli ölçüde etkilenen bu üye devletlere karşı benzer bir olumsuz tutum içerisine girmiştir. Aşırı harcama yapan, savurgan, tembel olarak gördükleri bu üye devletlere neden yardım edilmesi gerektiğini ve dolayısıyla kurtarma paketlerini sorgulayan diğer Birlik üye devlet vatandaşları, kendilerinin aldatıldıklarını ve diğerlerinin hatalarını ödediklerini düşünmektedir.⁵¹ Borçlu Birlik üye devlet vatandaşları da kendilerini kaybeden olarak görmektedir. Her ne kadar Euro krizi, Birlik üye devletleri arasında böyle bir ayrım ortaya çıkarsa da ortak noktaları kendilerini Euro krizinin mağdurları olarak görmeleri olmuştur. Dolayısıyla Euro krizi ile birlikte Birliğin demokratik yapısına ilişkin yeni bir boyut kazanan tartışmaların bir unsurunu üye devletler arasındaki ilişkilerin giderek artan bu dengesiz yapısı teşkil etmektedir.⁵²

Euro krizinin Birliğin demokratik yapısı ve meşruiyeti üzerindeki etkisi bakımından tartışılması gereken noktalardan biri de sürecin Birlik üye devletleri ve vatandaşlarında dayanışma ruhunun ortaya konması bağlamında sorunlu bir süreç oluşudur. Zira Eriksen'in de belirttiği üzere, "Avrupa bütünleşmesi ortak çıkardan daha fazlasıdır. Başından itibaren normatif gereklilikler bütünleşme sürecine yol göstermiştir: Bu nedenle, Avrupa bütünleşmesini bir adalet ve dayanışma meselesi" olarak ele almak mümkündür. Fakat Avrupa'nın değerlerinden biri olarak dayanışmanın bugün Birliğin içerisinde bulunduğu mevcut krizde düşük düzeyli bir destek ve/veya zemin bulduğundan bahsetmek mümkündür.⁵³

⁴⁹ Maduro, "A New Governance," 117.

⁵⁰ Örneğin bkz: "European Unity On The Rocks," *Pew Research Center Global Attitudes Project*, Mayıs 29, 2012, 35-36.

⁵¹ Bkz: Maduro, "A New Governance," 117. Matthias Matthijs ve Kathleen McNamara, "The Euro Crisis' Theory Effect: Northern Saints, Southern Sinners, And The Demise Of The Eurobond," *Journal Of European Integration* 37/2 (2015): 239, Erişim Tarihi: Nisan 16, 2015, doi: 10.1080/07036337.2014.990137. "European Unity On The Rocks," *Pew Research Center Global Attitudes Project*, Mayıs 29, 2012, 2.

⁵² Mustafa Kutlay, "Euro Krizinin Politik Ekonomisi ve AB'nin Uluslararası Sistemdeki Geleceği," içinde *Ülke Deneyimleri Işığında Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen*, ed. Fikret Şenses, Ziya Öniş ve Caner Bakır, (İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2013), 180-181.

⁵³ Erik Oddvar Eriksen, "The Normative Implications Of The Eurozone Crisis," *ARENA Working Paper 2/2014*, (Şubat 2014): 7-8.

Bazı üye devlet vatandaşları mevcut krizi diğerlerinin (özellikle mevzu bahis olan ülke Yunanistan'dır) hatası olarak yorumlamaktadır. Nitekim son dönemde gerçekleştirilen anketlere göre bu üye devletler, tembel, aşırı savurgan gibi nitelermeler üzerinden tanımlanmaktadır. Buna ilaveten söz konusu anketler, kurtarma paketlerine karşı da olumsuz bir tutumun olduğunu ortaya koymaktadır. Kurtarma paketlerine bakış, bu bakımdan, bu üye devletleri cesaretlendirici, ahlaki tehlike yaratıcı bir etmen olabilecekleri yönünde olmuştur. 2012 yılında yapılan bir ankete göre Birleşik Krallık (BK), Almanya ve Fransa'da kurtarma paketlerine karşı çıkanların oranı % 50'nin üzerindedir.⁵⁴

Borçlu Birlik üye devletleri ve vatandaşlarınca diğer Birlik üye devleti vatandaşlarına yöneltilen eleştiri ise dayanışma gösterilmediğine ilişkin olmuştur. Zira krizin salt bu ülkelerin ekonomik sorunlarından kaynaklanmadığı, yukarıda da değinildiği üzere krizin tanımı ve teşhisinde ortaya konan sebeplerin bu açıdan tartışmalı olduğu ortadadır. Örneğin krizin sorumluluğu "tembel" üye devletlere yüklenirken aşağıda değinilen OECD verilerinden de görülmektedir ki söz konusu sav, bu veriler tarafından desteklenmemektedir. Fakat buna rağmen krizin ele alınış biçimi, üye devletler ve vatandaşları arasında "biz" ve "onlar" ayrımından daha fazla söz edilmesini mümkün kılar olmuştur. Özellikle ulusal ve etnik çizgiler etrafında şekillenen tartışmalar, Offe'ye göre dayanışmayı koşulluluk ile ilintilendirmiştir. Öte yandan, *Grexit*'e⁵⁵ dair yapılan tartışmalar, bir üye devletin Euro bölgesinden ayrılmasının da ötesinde Euro'dan çıkarılmasının dahi mevzu bahis edilir olması dayanışma açısından daha da olumsuz bir durumu temsil etmektedir. Bu süreçte, Almanya tarafından Yunanistan'ın Euro bölgesinden çıkmasına dair olası senaryoların hazırlığına girilirken, Avusturya, Finlandiya ve Hollanda gibi ülkelerce de *Grexit* senaryoları savunulur hale gelmiştir. Almanya'da kamuoyunun çoğunluğu tarafından Yunanistan'ın Euro bölgesinden çıkarılması savunulurken Euro bölgesine dair yeni oluşum önerileri de dillendirilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede, *Alternative for Germany* (AfD)⁵⁶ tarafından Almanya, Finlandiya, Avusturya

⁵⁴ Sebastian Dullien ve Ulrike Guérot, "The Long Shadow Of Ordoliberalism: Germany's Approach To The Euro Crisis," *European Council On Foreign Relations* ECFR/49 (Şubat 2012): 4. "European Unity On The Rocks", *Pew Research Center Global Attitudes Project*, Mayıs 29, 2012, 8.

⁵⁵ Grexit, "Greek" ve "exit" kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kısaltma olarak Yunanistan'ın Euro bölgesinden olası çıkışı ve/veya çıkarılmasını ifade etmek için kullanılan bir kavram olmuştur. "Grexit", *Investopedia*, Erişim Tarihi: Aralık 8, 2015, <http://www.investopedia.com/terms/g/grexit.asp>.

⁵⁶ AfD, Almanya'da 2013 yılında kurulan sağ popülist ve AB'ye şüpheyle yaklaşan (*Eurosceptic*) bir siyasi partidir. Bkz: Vural Yavaş, "Almanya'da Yeni Parti: 'Euro'yu

ve Hollanda gibi ülkelerle homojen bir para bloğu önerisinde bulunulması söz konusu duruma bir örnek teşkil etmektedir. Bu durum, dayanışma bakımından Birliğin değerlerini ve Birliğin tarihsel olarak ekonomik bütünleşme amacıyla yola çıkmasından hareketle Birliğin temellerini olumsuz etkilemektedir. Üstelik söz konusu tartışmalar, özellikle Birliğin krize verdiği yanıt bağlamında belirleyici bir rol üstlenmesi ile birleşmesine paralel olarak krizden ciddi oranda etkilenen ülkelerde bir Almanya karşıtlığını beslemiştir.⁵⁷

a. Almanya'nın Krizdeki Rolüne Tepkiler: Bu noktada, Almanya konusunda ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Almanya'nın AB'nin krize karşı verdiği yanıtta etkin rolü ve borçlu ülkelerde kurtarma paketlerinin bir sonucu olarak uygulanan kemer sıkma politikalarının güçlü bir destekçisi olması, Almanya karşıtlığını yükseltmiştir. Bunun yanı sıra Almanya'nın Birlik içerisindeki bu yeni rolü, hegemonya kavramı gibi unsurlar üzerinden de tartışılmaya başlamıştır. Söz konusu unsurlar ise Almanya'nın ayrıca bir başlık altında incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Majone olası (gönülsüz) bir hegemon olarak Almanya'nın Birlik içerisindeki rolünü tartışırken⁵⁸, Beck, *German Europe* adlı kitabında Almanya'nın bu yeni rolünü, kimsenin niyetlenmediği bir şekilde Avrupa'nın Almanyalı hale geldiği şeklinde yorumlamıştır. Euro'nun çöküşü ihtimali karşısında Avrupa'da belirgin bir siyasi role bürünen Almanya'nın krizdeki politikasını tanımlarken "*Merkiavelli*" ifadesini kullanmaktadır.⁵⁹ *German Europe*, Beck'e göre adalet, eşitlik, uzlaşma, istifade etmeme (*non-exploitation*) ilkelerini ihlal etmektedir.⁶⁰

Almanya olmaksızın ya da Almanya'ya karşı krize karşı bir çözüm mümkün görülme de, Alman kamuoyu kurtarma paketi yasağına (*no-bailout clause*) rağmen krizden etkilenen bu ülkelere Almanya'nın yardım etmemesi halinde, bu ülkelerin kendilerini istikrarsızlıkla tehdit ettiklerini düşünmektedir. Almanya'nın başta gösterdiği çekimsizlik ve sonrasında borçlu ülkelere bir dayatma ve cezalandırma biçimi olarak görülen

Ortadan Kaldırılmı!," *Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi E-Bülten* 5/54 (Mart 2013): 1-3.

⁵⁷ Maduro, "A New Governance," 35. Clause Offe, "Europe Entrapped," *Eurozine* (2013): 11. Offe, *Europe Entrapped*, 73. Beck, *German Europe*, 14-15. Ramūnas Vilpišauskas, "Eurozone Crisis And European Integration: Functional Spillover, Political Spillover?," *Journal of European Integration* 35/3 (2013): 371, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2015, doi: 10.1080/07036337.2013.774785.

⁵⁸ Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis*, 257-265.

⁵⁹ Beck, *German Europe*, vii ve 45-56.

⁶⁰ *Ibid.*, 65.

politikaların destekçisi olması, krizden Almanya'nın kazançlı çıktığına dair borçlu Birlik üye devletlerindeki hâkim görüşle birleşince üye devletler arasındaki kutuplaşma üzerinde olumlu bir etki yaratırken dayanışma çerçevesinde olumsuz bir etki sunmaktadır.⁶¹

b. BK'nin Krize Tepkisi: Euro krizine verdiği tepkilerin analize dâhil edilmesi gereken diğer Birlik üye devletlerinden biri de BK'dir. Tarihsel olarak Avrupa şüphencilüğünün güçlü olduğu bir ülke olması ve bu dönemde Brexit tartışmalarının giderek güçlenmesi BK'nin kriz karşısındaki tepkisini ayrıca analiz etmeyi gerekli kılmaktadır. BK, Birlik üyeliğini referanduma götürme kararı (*Brexit* tartışmaları) almış ve Birliğe reform çağrısında bulunarak üyeliğini yeniden müzakere etme taleplerini dile getirmeye başlamıştır. Bu çerçevede Birliğin demokratik olmayan yapısını eleştiren BK'nin ekonomik yönetişimin yapısı, egemenlik, rekabet ve göç alanlarında reform önerilerinde bulunduğu görülmektedir.⁶² Ancak Euro'dan çıkış senaryolarına bir de BK'nin Birlik'ten ayrılmasına dair tartışmaların eklenmesi Birliğin refah ve demokrasi vaatleri sunan bir proje olarak ortaya çıkması ile Avrupa vatandaşlığı, bir Avrupalı kimliğinin yaratılması gibi olgular üzerinden düşünüldüğünde Birliğin temelleri bakımından bir çelişki doğurmaktadır.

Son olarak, Euro krizi, üye devlet vatandaşlarını birbirine daha yakın hale getirirken diğer yandan da Euro bölgesi üye devletlerindeki mevcut koşullara ve eylemlere daha fazla dikkat çekmiştir. Bu çerçevede, 2012 yılında yürütülen bir anketin sonuçlarına göre, Yunanlıların % 83'ü, İspanyolların % 47'si ve İtalyanların % 39'u diğer AB ülkelerini ulusal ekonomileri için bir tehdit olarak nitelendirmektedir.⁶³

2. Ulusal Demokrasinin Güç Kaybı

Birliğin çıktığı meşruiyetinin azalmasının bir göstergesi olarak Avrupa bütünleşmesine olan desteğin ve Birliğe olan güvenin azalması gibi olgular

⁶¹ Ulrike Guérot ve Mark Leonard, "The New German Question: How Europe Can Get The Germany It Needs", *European Council On Foreign Relations* ECFR/30 (Nisan 2011): 1-15. Dullien ve Guérot, "The Long Shadow Of Ordoliberalism," 1-16.

⁶² David Cameron, "A New Settlement For The United Kingdom In A Reformed European Union," Kasım 10, 2015, 1-6. Rana İzci Connelly, "Gönülsüz Üyelikten Çıkış Senaryosuna: Ekonomik Kriz, Birleşik Krallık Ve Avrupa Birliği," içinde *Ekonomik Kriz Ve Avrupa Birliği*, ed. Pınar Gedikkaya Bal ve Rana İzci Connelly. (İstanbul: Derin Yayınları, 2016), 281-302.

⁶³ Sara B. Hobolt, "Public Attitudes Towards The Euro Crisis," içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 48. *PEW Research Center Global Attitudes Project*, "European Unity On The Rocks", Mayıs 29, 2012.

üzerinden de bir okumanın yapılması mümkünken, Euro krizi ile birlikte Birliğin sahne olduğu protestolar, grevler, ana akım partilerin güç kaybedişi, popülizmin güçlenişi, Avrupa şüphesizliğinin ve yabancı düşmanlığının artışı gibi olgular üzerinden AB vatandaşlarının izlenen politikalara dâhilinin ve tepkilerinin, yani girdi meşruiyetinin bir sorgulamasının yapılması da olanaklıdır. Zira girdi meşruiyeti, vatandaşların siyasi tutumları ve katılımları ile yakından ilintilidir.⁶⁴

AB ve üye devletlerce krize karşı verilen yanıt bir yandan teknokrasinin güçlenmesine sebep olurken⁶⁵ diğer yandan da popülizmin de yükselişe geçişine yol açmıştır. Euro krizi sürecinde AB düzleminde alınan teknokratik kararlar ulusal parlamentoların önemli bir oranda katılımı ya da gerçek bir tartışma olmaksızın ulusal politika haline gelmiştir. Ana akım partilerin krize birlikte vatandaşların taleplerine yanıt verememesi de popülist partilerin ivme kazanmasına yol açmıştır.⁶⁶

Euro krizinin etkilerinden biri olarak borçlu üye devletlerin ortak bir niteliği olarak karşımıza hükümet değişiklikleri çıkmaktadır. Euro krizi ile birlikte reform odaklı yeni hükümetlerin göreve geldiği görülmektedir. İtalya'da Monti, İspanya'da Rajoy, Portekiz'de Coelho, Yunanistan'da Papademos ve İrlanda'da Kenny hükümetleri göreve gelmiştir. Buna mukabil, başta Yunanistan olmak üzere bu ülkelerde muhalif politikacılar kemer sıkmaya karşı Euro bölgesinden ayrılmaktan bahsetmeye başlamışlardır.⁶⁷ Euro bölgesinin iki üyesinde, İtalya ve Yunanistan'da da teknokratik hükümet deneyimleri yaşanmıştır. Papademos ve Monti hükümetleri ile birlikte görülmektedir ki Euro krizi, teknokrasiyi Avrupa düzleminde ulusal düzleme taşımıştır.⁶⁸ Bu arada Atina, Lizbon, Madrid ve Barselona'da ortaya çıkan AB karşıtı protesto hareketlerinin ve grevlerin gösterdiği üzere 2012 yazı itibarıyla AB kurumları ve Birlik vatandaşları arasındaki mesafe daha da artmıştır.⁶⁹ Nitekim Nicolaidis'in de deyiimiyle,

⁶⁴ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 20-24. Schmidt, "Forgotten Democratic Legitimacy," 98-104. Kutlay, "Euro Krizinin Politik Ekonomisi," 181-182.

⁶⁵ John Erik Fossum, "Democracy And Legitimacy In The Eu: Challenges And Options," *Istituto Affari Internazionali Working Papers* 16 (Şubat 1, 2016): 7.

⁶⁶ Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 21. Leonard'a göre teknokrasi ve popülizm, birbirlerinin aynadaki yansımalarıdır. Aynı zamanda da meşruiyetin farklı şekilleridir. Biri problem çözme ile ilgiliyken diğeri ise kimlik siyasetine dairdir. Mark Leonard, "Four Scenarios For The Reinvention Of Europe," *European Council On Foreign Relations ECFR/43* (Kasım 2011): 3.

⁶⁷ Andrew Moravcsik, "Europe After The Crisis: How To Sustain A Common Currency," *Foreign Affairs* 91/3, (Mayıs/Haziran 2012): 63.

⁶⁸ Leonard, "Four Scenarios For The Reinvention Of Europe," 4. Ayrıca bkz: Macartney, *The Debt Crisis*, 65- 69. Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis*, 202.

⁶⁹ Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis*, 201.

AB içerisindeki AB'ye şüpheyle yaklaşan popülist hareketler meşruiyetin azaldığına dair bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷⁰ Özellikle üye devletler arasında yaşanan kutuplaşma AB karşıtı ya da Euro karşıtı partilerin ortaya çıkması için gerekli uygun zemini sunmuştur.⁷¹ Yunanistan'da *SYRIZA*, *Golden Dawn*, *ANEL* ve *DIMAR*; İtalya'da *Five Star Movement*, *Northern League* ve *Forza Italia*; İrlanda'da *Sinn Féin* ve *Labour Party*; İspanya'da *Podemos*'un güç kazandığı görülürken Almanya'da *AfD*, Fransa'da *Front National* ve BK'de *UKIP* bu anlamda ön plana çıkan partiler olmuştur.⁷² Bu bağlamda, popülizm ve popülist partiler güçlenirken Avrupa şüpheliği, yabancı düşmanlığı, "biz" ve "onlar" söylemi de ivme kazanmıştır.⁷³

Popülizmin yanı sıra Birliğin demokratik yapısına ilişkin süregelen tartışmalarla ilgili olarak Euro krizi bağlamında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus da ekonomik krizle birlikte artan yabancı düşmanlığı olgusudur. Yapılan anketlerin gösterdiği üzere, göçmenler ekonomik bir yük olarak görülmektedir.⁷⁴ "...Ekonomik krizle birlikte, göçmenler ve Hıristiyan olmayan çeşitli gruplar artan oranda "günah keçisi" haline dönüştürüldü."⁷⁵ Ayrıca, "Hükümetler, seçmenlerini ekonomik kriz nedeniyle yükselen işsizlik ve işten çıkarmalar karşısında krizin etkilerini hafifletmek adına önlemler aldıkları konusunda ikna etmek için göçü sınırlayıcı söylem ve politikalar"⁷⁶ benimsemeye başlamışlardır. Bu husus ise bir yandan yabancı düşmanlığını öne çıkaran partilerin destek bulması ile sonuçlanırken diğer yandan Avrupa bütünleşmesi ve Avrupa kimliğine dair sorgulamaları da beraberinde getirmektedir.⁷⁷ Dolayısıyla, Euro krizi ile

⁷⁰ Kalypto Nicolaidis, "Of Bread, Games And Gladiators," içinde *The Eurozone Crisis And The Democratic Deficit*, ed. Richard Bellamy ve Uta Staiger. (Londra, UCL European Institute, 2013), 11. Bunun yanı sıra, gerçekleşen gösterilerde sürekli olarak yinelenen "Brüksel'e karşı halk" (*Brussels vs. the people*) sloganında da ortaya konduğu üzere gösterilerde dile getirilen sloganların hedefi çoğunlukla AB ve yanı sıra Berlin olmuştur. Bkz: Bertocini, "Eurozone And Democracy(ies)," 4.

⁷¹ Cramme ve Hobolt, "A European Union Under Stress," 4.

⁷² Birlik üyesi devletlerdeki popülist partiler ve Euro krizine karşı benimsedikleri tutuma dair bir popülizm anatomisi için bkz: Leonard, "Four Scenarios For The Reinvention Of Europe," 3. Ayrıca AB'de popülizm için bkz: "The European Union And The Challenge Of Extremism And Populism," *European Humanist Federation*, Ekim 2013, 1-10.

⁷³ *Ibid.*, 5-6.

⁷⁴ "A Fragile For EU Image On Eve Of European Parliament Elections," *Pew Research Center Global Attitudes Project*, Mayıs 12, 2014, 28.

⁷⁵ Kutlay, "Euro Krizinin Politik Ekonomisi," 181.

⁷⁶ Suna Gülfer İhlamur-Öner, "Avrupa'da Ekonomik Kriz Ve Yükselen Yabancı Düşmanlığı," içinde *Ekonomik Kriz Ve Avrupa Birliği*, ed. Pınar Gedikkaya Bal, and Rana İzci Conelly. (İstanbul: Derin Yayınları, 2016), 41.

⁷⁷ Kutlay, "Euro Krizinin Politik Ekonomisi," 182.

birlikte popülist partilerin AB değerleri karşısında ulusal değerleri ön plana çıkartması yabancı düşmanlığı, sosyal dışlanmanın artması gibi olgular üzerinde olumlu bir etki yaratırken⁷⁸ AB değerleri, Avrupa bütünleşmesi, Avrupa kimliği gibi olgular üzerindeki negatif etkisiyle birlikte Birliğin meşruiyeti üzerinde menfi bir etki yaratmaktadır.

3. Avrupa Birliği'nin Sorgulanması

Euro krizi ile birlikte ortaya çıkan bir başka olgu, Birliğin demokratik niteliğine dair yöneltilen eleştirilerden biri olarak karşımıza çıkan Birlik ve Birlik vatandaşları arasındaki mesafenin artmasına ilişkindir. Nitekim Birlik vatandaşları Nicolaidis'in de belirttiği gibi, sadece kendi adına yürütülen politikaları değil, bunun yanı sıra AB'nin kendisini de sorunsallaştırmaktadır.⁷⁹ Özellikle son dönemde gerçekleştirilen anket sonuçlarının gösterdiği üzere bu süreçte üye devletlerarasında karşılıklı güven olumsuz etkilenirken⁸⁰ ve Birlik üye devletleri arasında bir nevi kutuplaşmadan söz etmek mümkün hale gelirken, güven duygusu sadece Birliğin parçaları arasında değil, Birliğe karşı da azalmıştır. Bu durum, Scharpf'a göre, üye devlet vatandaşları tarafından Birliğe duyulan büyük oranda bir güvenin varlığının çıktı meşruiyetinin de bir göstergesi olarak yorumlanabileceği düşünüldüğünde⁸¹ daha da önemli hale gelmektedir.

AB'ye duyulan güven 2010-2015 döneminde ciddi oranda azalmıştır. 2015 verilerine göre, borçlu üye devletler içerisinde önemli bir azalma gösteren güven olgusu Yunanistan'da % 18, İrlanda'da % 33, İspanya'da % 25, İtalya'da % 31, Portekiz'de % 42 ve GKRY'de % 17'dir. Diğer Birlik üye devletleri vatandaşlarının da bu süreçte Birliğe duyduğu güven azalmış, Birliğe karşı güven eğilimi özellikle krizde ön plana çıkan ülkeler olarak 2015 yılı itibarıyla Almanya'da % 28, Fransa'da % 26 ve BK'de % 23'tür. Genel olarak ilk kez 2010 yılında ciddi bir düşüş yaşayan Birliğe duyulan güven, AB düzeyinde 2010 yılı itibarıyla % 43 iken 2015 yılı itibarıyla % 32'ye düşmüştür.⁸² Bu süreçte Birliğe güvenin azalmadığı tek bir üye devlet olmamıştır. Bir bütünleşme projesi olarak AB, Birlik üye devlet vatandaşlarından gelen sadakat ve desteğe dayanmaktadır. Bu anlamda,

⁷⁸ İslamoğlu, "2008 Küresel Krizi Sonrası Avrupa'da Yükselen Popülist Hareketler," 139.

⁷⁹ Nicolaidis, "Of Bread, Games And Gladiators," 11.

⁸⁰ Scharpf, "The Disabling Of Democratic Accountability," 43.

⁸¹ *Ibid.*, 20.

⁸² "Standart Eurobarometer 74," *European Commission*, Kasım 2010. "Standart Eurobarometer 84," *European Commission*, Ağustos 2015. Ayrıca bkz: Mamadouh ve Wusten, "The European Union," 173. Hobolt, "Public Attitudes Towards The Euro Crisis," 55-56. Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 23. Cramme ve Hobolt, "A European Union Under Stress," 2-3.

bütünleşmeye karşı verilen desteğin azalması önemlidir. Ancak Euro krizi ile birlikte Avrupa bütünleşmesine olan desteğin azalmasının ötesinde krizle birlikte yükselişe geçen popülist partilerin argümanları üzerinden de görüldüğü üzere Birliğe karşı söylemler de artmıştır.⁸³

Euro krizi, Birlik düzeyinde alınan kararların ulusal ekonomiler üzerindeki etkisini de ortaya koymuştur. Bu noktada, vatandaşlar açısından ulusal ekonomilerini ulusal hükümetlerin mi şekillendirdiği yoksa AB tarafından mı şekillendirildiğini belirlemek giderek zorlaşmıştır. Özellikle *TROIKA* tarafından dayatılan politikalar karşısında borçlu üye devletlerin vatandaşlarınca egemenliğin kaybedildiğine dair yaygın bir algı oluşmuştur. Öyle ki, ulusal parlamentoların oldubittileri onaylayan bir noter durumuna geldiği ve egemenliğin kamu harcamaları ve vergi değişikliklerini onaylayan *TROIKA*'ya geçtiği yorumlarının yapılmasına neden olmuştur.⁸⁴ Bu durum, üye devletlerde demokrasinin zarar görmesine yol açarken krizin sorumlusu olarak Hobolt'un da belirttiği üzere, Birliğin suçlanmasına da yol açmıştır. Buna göre, elde edilen olumsuz ekonomik sonuçlar karşısında AB'yi sorumlu tutan vatandaşlar, Birliğin hesap verebilirlik açısından sorunlu yapısı karşısında krize verdikleri yanıtlar nedeniyle Avrupalı politikacıları sorumlu tutmamaktadır. Bu ise Birlik kurumlarına duyulan güvenin azalmasına yol açmaktadır. Ancak her ne kadar AB'yi sorunun bir parçası olarak görseler de ekonomik krizin yönetimi hususunda Euro bölgesinde, ulusal hükümetlerden ziyade AB'nin mevcut ekonomik sorunları çözme konusunda daha büyük bir kapasiteye sahip olduğu düşüncesini de paylaşmaktadırlar.⁸⁵

Birlik vatandaşlarının ekonomik sorunlar için AB'yi suçlamaları ve ancak Avrupa düzeyinde sorumlu tutulacak bir hükümeti saptayamamaları, Hobolt'un da dile getirdiği gibi krizin Birliğin hesap verebilirlik yönündeki açığının artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, Birliğe duyulan güvenin 2010'dan bu yana gösterdiği düşme eğilimi, Birliğin meşruiyetine ilişkin sorgulamaları daha da artırmaktadır. Etkin olmayan kriz yönetimi ve kötü ekonomik koşullar nedeniyle AB'yi suçlamaları⁸⁶, Birliğin üye devletlerdeki olumlu imajının Euro krizi ile birlikte değişmesiyle de kendisini göstermektedir. Gerek borçlu Birlik üye devletlerinde gerekse diğer üye devletlerde Birliğin olumsuz bir görünüm kazanmaya başladığı

⁸³ Offe, *Europe Entrapped*, 72-73. Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 23.

⁸⁴ Costas Douzinas, *Krizde Felsefe ve Direniş: Yunanistan ve Avrupa'nın Geleceği*, çeviren. Tulga Buğra Işık (İstanbul: Metis Yayınları, Nisan 2015), 80-82.

⁸⁵ Hobolt, "Public Attitudes Towards The Euro Crisis," 48-49.

⁸⁶ *Ibid.*, 62-63.

görülmektedir. Özellikle ilk kurtarma paketinin kabul edildiği yıl olan 2010'da krizden ciddi olarak etkilenen bu üye devletlerde Birlik olumsuz bir görünüme bürünürken, 2015 yılı itibarıyla Yunanistan'da Birliğin olumlu bir görünüme sahip olduğunu düşünenlerin oranı % 22'dir. İspanya'da % 33, İtalya'da % 38, Portekiz'de % 42 ve GKRY'de % 22 olan bu oran, sadece İrlanda'da yüksektir.⁸⁷ İrlanda'nın 2014 yılında makroekonomik yardım programını bırakan ilk ülke oluşu⁸⁸, Birliğe yönelik olumlu görüşün bu ülkede daha fazla bir oranda paylaşılmasının sebebinin bir anlamda açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Ancak Birliğe dair olumsuz görüş salt borçlu Birlik üye devletlerince değil diğer Birlik üye devletlerince de paylaşılmaktadır. Kriz süresince öne çıkan tartışmalarda üstlendikleri roller bağlamında, özellikle kurtarma paketlerine karşı çıkış ve ekonomik problemlerden AB'yi sorumlu tutmaları üzerinden değerlendirildiğinde⁸⁹ BK'de Birliğin olumlu bir imajı olduğuna dair düşünenlerin oranı, ilginç bir şekilde bu süreçte artarak, % 30'dur. Bu bağlamda, Birliğin olumsuz bir görünüme sahip olduğunu düşünenlerin oranı hayli yüksektir. Almanya ve Fransa'da ise düşme eğiliminde olan Birliğin olumlu imajına dair oranlar sırasıyla karşımıza % 34 ve % 35'tir. AB düzleminde bu oranın % 37'e düştüğü⁹⁰ düşünüldüğünde ekonomik sorunlardan Birliği sorumlu tutan vatandaşların Birliğe karşı görüşlerinin olumsuz bir değişim içerisine girdiği görülmektedir.

Euro krizi ile birlikte Avrupa bütünleşmesine azalan desteğin gösterdiği üzere Birlik vatandaşlarının Birliğe yönelik düşüncelerinde yaşanan tarihsel kaymalar, krizle birlikte ivme kazanan ve başka bir boyut alan Birliğin demokratik yapısı ve meşruiyetine ilişkin yaşanan tartışmaların Euro'ya, yani tek para birimli bir Ekonomik ve Parasal Birliğe desteğin ne oranda olduğunun da sorgulamasına yol açmıştır. Bu çerçevede, Birlik düzeyinde Euro'ya verilen desteğin yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Özellikle borçlu Birlik üye devletleri vatandaşlarınca Euro'ya verilen destek hayli yüksek bir orandadır. 2015 yılı itibarıyla sadece GKRY'de % 50'nin altında olan bu oran, Yunanistan'da % 70, İrlanda'da % 76, İspanya'da % 67, İtalya'da % 55 ve Portekiz'de % 67'dir. Ayrıca diğer Birlik üye

⁸⁷ "Standart Eurobarometer 74," *European Commission*, Kasım 2010. "Standart Eurobarometer 84," *European Commission*, Ağustos 2015. Ayrıca bkz: Cramme ve Hobolt, "A European Union Under Stress," 3. Schmidt, "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy," 23.

⁸⁸ "Assisting Countries In Trouble," *European Commission*, Aralık 12, 2014, Erişim Tarihi: Nisan 15, 2016, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/assisting_countries_in_trouble/index_en.htm.

⁸⁹ Hobolt, "Public Attitudes Towards The Euro Crisis," 49-53 ve 57.

⁹⁰ "Standart Eurobarometer 84," *European Commission*, Ağustos 2015.

devletleri arasında, örneğin Almanya'da % 73, Fransa'da ise % 67'dir. “*Opt-out*”, yani Euro'nun dışında kalma seçeneğine sahip olan BK ise Euro'yu hala reddetmektedir. Ancak *Eurobarometer* verilerine bakıldığında 2011'den bu yana 7 puanlık bir düşüşün yaşandığını ve 2015 yılı itibarıyla % 73'lük bir oranla Euro'ya karşı çıktıldığını söylemek mümkündür.⁹¹ Lakin her ne kadar Euro'ya desteğin devam ettiğini söylemek mümkünse de AB düzleminde 2011'den bu yana Euro'ya destek 8 puan azalmıştır. Bu nedenle, Euro'ya olan desteğin devam etmesinin izlenen politikalardan memnun olduğu anlamına gelmediği ortadadır.⁹²

AB'nin sorgulanması bağlamında değerlendirilebilecek bir başka husus ise, popülizm ve Avrupa şüphecililiği üzerinedir. Birlik içerisindeki ulusal demokrasilerin krize girdiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilecek popülizmin güçlenişi, popülizmin AB düzlemine taşınmasıyla başka bir boyuta bürünmüştür. 2014 yılında gerçekleşen AP seçimleriyle UKIP, FN, AfD, 5MS, *SYRIZA*, *Podemos* gibi AB'ye şüpheyle yaklaşan partiler AP'deki yerini almıştır. Söz konusu popülist ve Birliğe muhalif partiler arasındaki ortak payda, daha fazla Avrupa bütünleşmesine doğru atılacak adımlara karşı olmalarıdır. Bu çerçevede, söz konusu popülist partilerin uzlaşımın gerekli olduğu politika alanlarında sürecin ilerlemesini engelleyici yönde Avrupa siyasetini şekillendirebilecek olma ihtimalleri de dikkate alındığında popülizmin Birliğin demokrasi tartışmalarına ayrı bir boyut getirdiği ve Birliğin meşruiyetinin azaldığını belirtmek olanaklı görünmektedir.⁹³ Zira bu AB'ye şüpheyle yaklaşan partilerin ivme kazanması Avrupa projesinin bir meşruiyet krizinden muzdarip olduğunu göz önüne sermektedir.⁹⁴

Sonuç olarak, Birlik üyesi devletlerde Avrupa şüphecililiğinin arttığı gözlemlenmektedir. Öyle ki bugün Almanya'da dahi Avrupa şüphecililiğinden ve Alman elitlerin Avrupa projesine olan inancını

⁹¹ “Standart Eurobarometer 84,” *European Commission*, Ağustos 2015, 85.

⁹² Euro'ya olan desteğin devam etmesinde bir neden maliyet-fayda hesabı üzerinden düşünüldüğünde Euro'dan ayrılmanın Euro bölgesi üye devletleri için (gerek borçlu üye devletler gerekse diğerleri bakımından) bir takım risklerin varlığı anlamına gelmesidir. Diğer bir neden olarak da AB'nin etkili sonuçlar elde etmek için daha iyi bir donanıma sahip olduğu şeklinde bir değerlendirme de yapılabilir. Hobolt, “Public Attitudes Towards The Euro Crisis,” 58-60. Schmidt, “The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy,” 23. Ayrıca Euro bölgesi üye devletleri arasında krizden ağır bir şekilde etkilenen ülkeler ve diğerleri için Euro'nun sağladığı fırsatlar ve Euro'dan ayrılmanın yaratacağı olası tehlikeler için bkz: Offe, *Europe Entrapped*, 51-53.

⁹³ Nicolaus Heinen ve Ann-Kristin Kreutzmann, “A Profile Of Europe's Populist Parties: Structures, Strengths, Potential,” *Deutsche Bank Research: EU Monitor, European Integration*, ed. Barbara Böttcher, (28 Nisan 2015): 1-2.

⁹⁴ Lemke, “Challenging the “Ever Closer Union”,” 22.

ytirdiğinden bahsetmek mümkün hale gelmiş⁹⁵ ve Tosun'un belirttiği üzere, Avrupa şüpheciliğinin birçok biçiminin adeta bir tabu olduğu Almanya'da ilk kez AB'ye şüpheyle yaklaşan bir partinin kurulduğuna şahit olunmuştur.⁹⁶ AB vatandaşları arasında çıkarlarının temsili olmaksızın bir bütünleşmeye ilişkin huzursuzluk artarken yükselen Avrupa şüpheciliği AB'nin meşruiyet krizinin en önemli göstergelerinden biri olmaktadır.⁹⁷

C. Euro Krizinin Avrupa Birliğinin Çıktı Meşruiyeti Üzerindeki Etkisi

Demokratik meşruiyet, vatandaşların katılımı, temsili, hesap verebilirlik gibi etmenlere dair olduğu kadar cevap verme yeteneğine de dairdir. Bu çerçevede girdi meşruiyetinin yanı sıra çıktı meşruiyeti de önemli hale gelmektedir. Çıktı meşruiyeti, kurumların sorunları çözme ve sonuç elde etmesi ile ilintilidir.⁹⁸ Bu nedenle, Birliğin demokratik meşruiyetinin niteliğini ortaya koymak için AB'nin krizle mücadele çerçevesinde attığı adımların da bir değerlendirilmesinin yapılması gereklilik arz etmektedir.

Euro'yu kurtarmak çabasıyla Avrupa kurumları milyonlarca vatandaşın hayatına ve bazı Euro bölgesi devletlerinin ekonomik, sosyal ve kurumsal yapılarına müdahil olmuştur.⁹⁹ Euro krizine koşulluluk çerçevesinde kurtarma paketleriyle cevap veren Birlik, bir yandan kemer sıkma önlemleri ve yapısal reform hususunda ısrarcı olurken diğer yandan İstikrar ve Büyüme Paketi (İBP)'nin ve bu bağlamda Euro bölgesinin güçlendirilmesine yönelik adımlar atmıştır. Ancak izlenen politikalar krize etkin bir çözüm sağlamadığı gibi Birliğin çıktı meşruiyetinin de azalmasına yol açmıştır. Birliğin çıktı meşruiyeti ve Birlik kurumlarınca krizin ele alınış biçimi, uygulanan politikalar ile bu çerçevede uygulanan politikaların sonuçları arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Temel olarak Yunanistan odaklı olan, ancak diğer borçlu üye devletlere de benzer bir tutumun sergilendiği krize yönelik hâkim anlatı, borçlu üye devletlerin sorumsuz harcamaları, aşırı bütçe açıkları, çalışkan olmamaları gibi etmenler üzerinden şekillendirilmiştir. Diğer Birlik üye devletleri ve vatandaşları, diğerlerinin hatalarını ödedikleri ve hatta aldatıldıklarına dair bir inanç içerisinde olmuşlardır. Fakat örneğin, OECD'nin yıllık istihdama dair verilerine göre, 2008 yılında bir Yunan ortalama 2,120 saat çalışırken bu süre bir Alman için 1,432 saattir.¹⁰⁰ Ayrıca yine OECD verilerinden görülmektedir ki Yunanlılar

⁹⁵ Guérot ve Leonard, "The New German Question," 2-4.

⁹⁶ Tosun, Wetzel ve Zapryanova, "The EU In Crisis," 198.

⁹⁷ Lemke, "Challenging the "Ever Closer Union"," 19.

⁹⁸ "Enhancing The Legitimacy Of EMU Governance," *European Parliament*, IP/A/ECON/2012-17, PE536.312, Aralık 2014, 9.

⁹⁹ Scharpf, "The Disabling Of Democratic Accountability," 20.

¹⁰⁰ Çalışma saatlerine ilişkin bu gösterge, aynı zamanda uzun çalışma saatleri ve verimsiz çalışmaya da işaret etmektedir.

Almanlara nazaran daha geç yaşta iş hayatını bırakma eğilimindedirler. Kısacası, söz konusu hâkim anlatının yolsuzluk, vergi kaçırma gibi unsurlar bakımından geçerlilik payı içerse de tamamen geçerli bir sav olmadığını da söylemek mümkündür. Diğer yandan krize dair üye devletlerin İBP'nin kurallarını ihlal etmelerinden kaynaklı kamu borcu ile ilintilendirilen bir teşhisin yapılması da sorunludur. Örneğin İspanya'nın kriz öncesi döneme bakıldığında İBP'yi hiçbir zaman ihlal etmediği görülmektedir. Bu anlamda sorumsuz harcamaların krize sürüklediğine dair tez de Yunanistan bir kenara bırakılırsa tartışmalı niteliğini korumaktadır. Ayrıca tarihsel olarak krizden ciddi biçimde etkilenen bu üye devletlere, diğer Birlik üye devletleri bankalarınca çok düşük faiz oranlarıyla kredilerin verilmesi, krizi salt borçlu üye devletlerin sorumluluğu olarak yorumlamayı tartışmalı hale getiren başka bir unsuru teşkil etmektedir.¹⁰¹

Diğer yandan, Birlik kurumlarının makro-ekonomik politikalar açısından olumlu bir performans ve iyileşmenin varlığını sunmalarının aksine AB, giderek artan biçimde kemer sıkma, ekonomik durgunluk gibi kavramlarla da anılmaya devam etmektedir. Borçlu üye devletlerin kamu borcu yükselmeye devam ederken ekonomik etkinlik de azalma eğilimi göstermeye devam etmektedir. İşsizlik oranlarının hayli yüksek olduğu borçlu üye devletlerde, Yunanistan'da 2010 yılında %12,7 olan işsizlik oranı 2014'e gelindiğinde %26,5'e ulaşmıştır. İspanya'da 2010 yılında %19,9 olan bu oran 2014 yılı itibariyle %24,5 olmuştur. Yine bu yıllar arasında bu oran, İtalya'da ve Portekiz'de sırasıyla %8,4'ten %12,7'ye ve %12'den %14,1'e yükselmiştir. Bu süreçte işsizlik oranının düştüğü tek borçlu ülke olan İrlanda'da da 2014 yılı itibariyle bu oran, %11,3'tür. Üstelik bu oranlar içerisinde genç işsizlik oranlarının payı da hayli yüksektir. 2014 yılı itibariyle Yunanistan'da % 52,4; İspanya'da % 53,2; İtalya'da % 42,7; Portekiz'de % 34,7 ve İrlanda'da % 23,9'dur. Neredeyse yirmi beş yaşın altındaki dört Avrupalıdan biri işsizdir. Bunlara ilaveten yoksulluk, sosyal dışlanma gibi olgular krizle birlikte artarken “insanlık krizinden

¹⁰¹ Erik Jones, “Merkel's Folly,” *Survival* 52/3 (2010): 29-30, Erişim Tarihi: Ekim 6, 2015, doi:10.1080/00396338.2010.494873. “OECD Employment Outlook 2009,” *OECD Publishing*, 2009, 269, Erişim Tarihi: Nisan 14, 2016, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/employment/oecd-employment-outlook-2009_empl_outlook-2009-en#page271. OECD, “Age Of Labour Force Exit,” içinde *Society At A Glance 2009: OECD Social Indicators*, 2009, 82-83, Tablo SS6.1, Erişim Tarihi Nisan 14, 2016, <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/8109011ec014.pdf?expires=1460658792&id=id&accname=guest&checksum=49812A37B3C308891FBA1F2A29A41239>. Maduro, “A New Governance,” 35. Moravesik, “Europe After The Crisis,” 57-59. Schmidt, “The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy,” 13. Kutlay, “Euro Krizinin Politik Ekonomisi,” 174.

(*humanitarian crisis*)” bahsetmek mümkün hale gelmiştir.¹⁰² Nitekim Avrupa Konseyi (*Council of Europe*) tarafından ortaya konan kemer sıkma önlemleri ve insan hakları arasındaki negatif yönlü ilişki de bu durumu destekler niteliktedir. Zira krizle birlikte gelen politikalar işsizlik, yoksulluk, sosyal dışlanma gibi olguları artırırken insan hakları ihlali üzerinde olumlu bir etki sunmuştur.¹⁰³

Birliğin meşruiyetinin azaldığına dair gösterilebilecek bir başka husus da birçok kamuoyu araştırmasının Berlin ve Frankfurt’taki kurumların AB vatandaşlarını ilgilendiren önde gelen sorunların bazılarının olası çözümünden ziyade nedenleri olarak görüldüğüne dair elde ettikleri sonuçlardır. Euro krizi, halkın tepkisine yol açar ve Birlik vatandaşları artık sonuçları (*outcome*) görmek isterken bu süreçte Birliğin çıktığı meşruiyeti olumsuz bir şekilde etkilenerek bir azalma eğilimine girmiştir.¹⁰⁴ Bugün vatandaşların etkin olmayan kriz yönetimi ve olumsuz ekonomik koşullar nedeniyle artan bir şekilde AB’yi suçlamaları da çıktığı meşruiyetinin azaldığının bir göstergesidir.¹⁰⁵

D. Euro Krizinin Avrupa Birliğinin Süreç Meşruiyetine Etkisi

Euro krizi ile birlikte Birliğin süreç meşruiyeti bağlamında da Avrupa Birliği’nin demokratik meşruiyeti tartışmalı hale gelmiştir. Süreç meşruiyeti, AB’nin politika yapma sürecinin niteliği ile yakından ilgilidir ve bu nitelik, hesap verebilirlik, etkinlik, şeffaflık ve kapsayıcılık açısından değerlendirilmektedir.¹⁰⁶ Bu çerçevede sorun, karar alma süreçlerinin karmaşıklığı, kuralların yeniden yorumlandığı (*no-bailout clause/* kurtarma paketi yasağına dair kuralın yorumlanışında olduğu gibi) konusunda süreç içerisinde Birlik kurumlarınca açık bir kabulün olmamasından kaynaklanmaktadır. Hükümetlerarası nitelikteki politika yapım sürecinde Zirve neredeyse tekelleşen bir rol üstlenirken, Almanya’nın alınan kararlardaki belirgin gücü ve kararların alındığı toplantıların kapalı yapısı

¹⁰² Scharpf, “The Disabling Of Democratic Accountability,” 30. Schmidt, “The Eurozone’s Crisis Of Democratic Legitimacy,” 15. “Unemployment Statistics,” *Eurostat*, Nisan 4, 2016, Erişim Tarihi Nisan 14, 2016, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics. Cramme ve Hobolt, “A European Union Under Stress,” 3-4. Beck, *German Europe*, 5. Ayrıca Euro krizinin Yunanistan’daki ekonomik ve sosyal sonuçları için bkz: Douzinas, *Krizde Felsefe ve Direniş*.

¹⁰³ Nicholas Lusiani ve Ignacio Saiz (haz.), “Safeguarding Human Rights In Times Of Economic Crisis,” *Council Of Europe Commissioner For Human Rights*, Issue Paper, Kasım 2013.

¹⁰⁴ Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis*, 16 ve 78.

¹⁰⁵ Hobolt, “Public Attitudes Towards The Euro Crisis,” 63.

¹⁰⁶ Schmidt, “The Eurozone’s Crisis Of Democratic Legitimacy,” 8 ve 25. Schmidt, “Forgotten Democratic Legitimacy,” 92.

durumu daha sorunlu hale getirmiştir. Buna ilaveten AMB'nin giderek son başvuru merciine dönüşmesinin yanı sıra hesap verebilirlikten uzak yapısı, Komisyon'un neredeyse bir sekreteryaya gibi hareket ettiği yönündeki eleştiriler ve AP'nin Euro bölgesine ilişkin alınan kararlarda etkin olmayan ve diğer kurumlara nazaran daha düşük düzeyli rolü Birliğin süreç meşruiyetini olumsuz etkileyen durumlar olmuştur.¹⁰⁷

Ayrıca bu süreçte “dayatılan” uyum programlarının sonuçlarından kimin sorumlu olduğu, krizin varlığından kimin mesul olduğu gibi Birlik üye devlet vatandaşlarının sorularına yanıt verilememesi de Birliğin hesap verebilirliğinin sorunlu yapısını ortaya koymaktadır.¹⁰⁸ Komisyon ve AMB gibi hesap verebilirlik açısından tartışmalı kurumların üstlendiği belirleyici rol de dâhil edildiğinde Birliğin süreç meşruiyetinin de azaldığını söylemek mümkün hale gelmiştir. Buna ilaveten, örneğin AMB Başkanının AP içerisindeki Ekonomik ve Parasal İlişkiler Komitesine düzenli olarak rapor verecek olması, hesap verebilirlik açısından olumlu görünse de ne AP'nin ne de Euro Grubunun¹⁰⁹ ulusal kamuoyuna büyük oranda doğrudan bir hesap verebilirliğe sahip olmayışı ile birlikte Birliğin meşruiyetinin zayıf nitelikli yapısı devam etmektedir.¹¹⁰

Sonuç

Euro krizi, 2008 küresel ekonomik krizinin ulusal ekonomik koşullarla birleşmesi sonucu bazı Birlik üye devletlerinde yaşanan ekonomik sorunlarla karşılaşması sonucu ortaya çıkan bir ekonomik ve mali krizdir. Fakat zamanla Birliğin varoluşsal bir meselesi olarak görülen Euro krizi, gerek Birlik gerekse Birlik üye devletlerince krize karşı gösterilen tepki ve kriz yönetimi ile birlikte ekonomik niteliğinin çok ötesine geçerek sosyal, siyasi boyutlarıyla Birlik üzerinde olumsuz bir etki yaratan çok boyutlu bir kriz haline dönüşmüştür. Bu durum Euro krizinin Birliğin demokratik meşruiyeti üzerinde yarattığı etkinin analizini de gerekli kılmıştır. Özellikle, Euro krizi ile birlikte Birliğin problem çözücü niteliğinin ve AB'nin çıkarların gerçekleştirilmesinde kazançlı bir yol olduğu düşüncesinin zarar görmesi Birliğin meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Ayrıca ulusal düzeyde başta borçlu üye devletlerde olmak üzere alınan kararlara siyasi

¹⁰⁷ Schmidt, “The Eurozone’s Crisis Of Democratic Legitimacy,” 24-30. Schmidt, “Forgotten Democratic Legitimacy,” 104-111. Macartney, *The Debt Crisis*, 6.

¹⁰⁸ Maduro, “A New Governance,” 35.

¹⁰⁹ Euro Grubu, Euro bölgesi üye devletleri bakanlarından oluşan ve Euro'ya ilişkin meselelerin görüşüldüğü gayri resmi bir yapıdır.

¹¹⁰ Simon Hix, “Democratizing A Macroeconomic Union In Europe,” içinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, ed. Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt (Oxford: Oxford University Press, 2015), 195.

katılımın gerçekleştirilmesine yönelik yollar (seçimler, referandumlar ve hatta protestolar, grevler gibi) etkisini yitirmeye başlamıştır. Bu bakımdan Euro krizi girdi meşruiyeti, çıktı meşruiyeti ve süreç meşruiyetini azaltıcı bir etki sunmaktadır.

Euro krizi süresince Birlik kurumlarının kriz yönetiminde üstlendiği role ve Birliğin ve Birlik üye devletlerinin krize verdiği tepkiye paralel olarak Birliğin çıktı meşruiyeti ve girdi meşruiyeti azalırken teknokratik aktörlerin Euro krizi sürecinde artan rolü şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik gibi unsurlar bakımından da Birliğin meşruiyetinin azalmasına yol açarak Birliğin süreç meşruiyeti üzerinde de olumsuz bir etki bırakmıştır. Offe'ye göre, girdi meşruiyeti köprüsü bir kez yıkıldığında, bir tarafında (sorunlara çözüm önermeksizin iktidarı hedefleyen) popülistler artış gösterirken diğer tarafında da (en azından sorunlara çözüm üretmeye çalışan ancak demokratik destek arayışında olmayan) teknokratlar kök salmaktadır.¹¹¹ Üstelik buna ilaveten Majone'nin deyiimiyle mevcut olumsuz koşullardaki ortak sorumluluklarının büyük üye devletler tarafından kabul edilmemesi de meşruiyet krizini daha da artırmıştır.¹¹² Bu çerçevede, AB içinde Avrupa projesine olan inancını yitirmiş durumda olan kesimlerin varlığını dile getirmek olanaklı görünmektedir.¹¹³ Dolayısıyla, bir yandan Euro krizi ile birlikte Birlik içerisinde teknokrasi ve popülizm daha baskın bir niteliğe bürünürken, diğer bir yandan dayanışma, adalet ve demokrasi talepleri de artmıştır.¹¹⁴ Bu bağlamda, Avrupalılar AB'ye karşıt hale gelirken, AB ve Birlik vatandaşları arasındaki ilişkinin niteliği değişme göstermektedir. Bu durum, Cramme ve Hobolt tarafından, AB'nin siyasi sermayesinin kriz ile birlikte azaldığı şeklinde yorumlanmıştır.¹¹⁵ Diğer bir değişle, "Euro krizi Avrupa bütünleşmesi açısından yeni meydan okumalar yarattı ya da mevcut fay hatlarını derinleştirdi... Euro krizi, AB'yi adeta çok boyutlu bir kriz sarmalına"¹¹⁶ sürüklemiştir. Krizle birlikte artan demokrasi tartışmaları ve Birliğin azalan meşruiyeti ise bu sarmalın bir parçası olarak Birliğin bugün içerisinde bulunduğu sorunlardan birini teşkil etmektedir.

Sonuç olarak çok katmanlı yönetim yaklaşımı bakımından kriz, Birliğin demokratik meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Çok katmanlı yönetim yaklaşımı, Birliğin şeffaflık, hesap verebilirlik, problem

¹¹¹ Offe, "Europe Entrapped," 11.

¹¹² Majone, *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis*, 202.

¹¹³ Jose Ignacio Torreblanca et al., "The Wide- Continent Rise Of Euroscepticism," *European Council On Foreign Relations Policy Memo* (Mayıs 2013): 1.

¹¹⁴ Beck, *German Europe*, 30.

¹¹⁵ Cramme ve Hobolt, "A European Union Under Stress," 3.

¹¹⁶ Kutlay, "Euro Krizinin Politik Ekonomisi," 183.

çözücü niteliği gibi çeşitli özelliklerini vurgulayan bir yaklaşımdır. Ayrıca üye devletlerin karar alma süreçlerindeki rolü ile üye devlet vatandaşlarının bu süreçte siyasi katılımlarının nasıl ve ne ölçüde gerçekleştiğini de analize dâhil etmektedir. Ancak Euro krizi karşısında Birlik kurumları ve üye devletlerince hızlı bir şekilde etkin ve verimli adımların atılmaması Birlik ve vatandaşları arasındaki mesafenin açılmasına yol açmıştır. Üye devletlerin krize karşı gösterdiği tepkiler de eklenince Euro krizinin sonucu AB'nin kriz nedeniyle suçlanması ve üye devletler arasında kutuplaşmanın ortaya çıkması ve belirginleşmesi olmuştur. Krizle birlikte Birlik kurumlarının üstlendiği yeni roller de Birliğin meşruiyetinin olumsuz etkilenmesine katkı sağlamıştır. Birliğin meşruiyet bileşenleri üzerinden de somutlaştırıldığı üzere çok katmanlı yönetim yaklaşımı çerçevesinde Euro krizi Birliğin demokratik meşruiyeti üzerinde olumsuz bir etki yaratarak sorunu derinleştirmiştir.

KAYNAKÇA

Kitap ve Kitap Bölümleri

- Banchoff, Thomas ve Mitchell P. Smith. Conclusion to *Legitimacy And The European Union: The Contested Polity*, edited by Thomas Banchoff ve Mitchell P. Smith, 212-219. New York ve Londra: Routledge, 1999.
- Bastasin, Carlo. *Saving Europe: How National Politics Destroyed The Euro*. Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2012.
- Beck, Ulrich. *German Europe*. Cambridge ve Madlen: Polity Press, 2013.
- Chalmers, Damian ve Mariana Chaves. "EU Law-Making And The State Of European Democratic Agency." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 155-179. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Beukers, Thomas. "The Eurozone Crisis And The Legitimacy Of Differentiated Integration."
- İçinde *The Euro Crisis And The State Of European Democracy*, edited by Bruno de Witte, Adrienne Héritier ve Alexander H. Trechsel, 7-30. San Domenico di Fiesole (FI): European Union Institute, 2013.
- Connelly, Rana İzci. "Gönülsüz Üyelikten Çıkış Senaryosuna: Ekonomik Kriz, Birleşik Krallık Ve Avrupa Birliği." İçinde *Ekonomik Kriz Ve Avrupa Birliği*, edited by Pınar Gedikkaya Bal ve Rana İzci Connelly, 281-302. İstanbul, Derin Yayınları, 2016.

- Cramme, Olaf ve Sara B. Hobolt. "A European Union Under Stress." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 1-15. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Douzinas, Costas. *Krizde Felsefe ve Direniş: Yunanistan ve Avrupa'nın Geleceği*. Çeviren Tulga Buğra Işık. İstanbul: Metis Yayınları, Nisan 2015.
- Follesdal, Andreas. "Democratic Standards In An Asymmetric Union." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 199-216. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Güler, Begüm Şeren ve Ferhat Çamlıca, "Krizde Karşı Alınan Önlemler." İçinde *Avrupa'yı Saran Kriz*, edited by Belgin Akçay, 282-416. Ankara: Seçkin Yayıncılık, Haziran 2013.
- Hix, Simon. "Democratizing A Macroeconomic Union In Europe." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 180-198. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Hobolt, Sara B. "Public Attitudes Towards The Euro Crisis." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 48-66. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Ihlamur-Öner, Suna Gülfer. "Avrupa'da Ekonomik Kriz Ve Yükselen Yabancı Düşmanlığı." İçinde *Ekonomik Kriz Ve Avrupa Birliği*, edited by Pınar Gedikkaya Bal ve Rana İzci Conelly, 35-56. İstanbul: Derin Yayınları, 2016.
- Kohler- Koch, Beate ve Berthold Rittberger. "Charting Crowded Territory: Debating The Democratic Legitimacy Of The European Union." İçinde *Debating The Democratic Legitimacy Of The European Union*, edited by Beate Kohler- Koch ve Berthold Rittberger, 1-29. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers, 2007.
- Kriesi, Hanspeter ve Edgar Grande. "The Europeanization Of The National Political Debate." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 67-86. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Kutlay, Mustafa. "Euro Krizinin Politik Ekonomisi ve AB'nin Uluslararası Sistemdeki Geleceği." İçinde *Ülke Deneyimleri Işığında Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen*, edited by Fikret Şenses, Ziya Öniş ve Caner Bakır, 169-185. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2013.
- Macartney, Huw. *The Debt Crisis And European Democratic Legitimacy*. New York: Palgrave Macmillan, 2013.
- Tsoukalis, Loukas. "Greece In The Euro Area: Odd Man Out, Or Precursor Of Things To Come?" İçinde *Resolving The European Debt Crisis*, edited by

William R. Cline ve Guntram B. Wolff, 19-35. Washington: Peterson Institute For International Economics, Şubat 2012.

Majone, Giandomenico. *Rethinking The Union Of Europe Post-Crisis: Has Integration Gone Too Far?* Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
Offe, Claus. *Europe Entrapped*. Cambridge ve Madlen: Polity Press, 2015.

Scharpf, Fritz W. "Political Legitimacy In A Non-Optimal Currency Area." İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 19-47. Oxford: Oxford University Press, 2015.

Scharpf, Fritz W. "Monetary Union, Fiscal Crisis And The Disabling Of Democratic Accountability." İçinde *Politics in the Age of Austerity*, edited by Schäfer, Armin ve Wolfgang Streeck, 108-142. Cambridge: Polity Press, 2013.

Schimmelfenning, Frank. "Differentiated Integration Before And After The Crisis", İçinde *Democratic Politics In A European Union Under Stress*, edited by Olaf Cramme ve Sara B. Hobolt, 120-134. Oxford: Oxford University Press, 2015.

Schmidt, Vivien A. "Forgotten Democratic Legitimacy: "Governing By Rules" And "Ruling By The Numbers." İçinde *The Future Of The Euro*, edited by Mathias Matthijs ve Mark Blyth, 90-114. New York: Oxford University Press, 2015.

Makaleler

Andreev, Svetlozar. "The EU 'Crisis of Legitimacy' Revisited: Concepts, Causes, And Possible Consequences For The European Politics And Citizens." *Political Perspectives EPRU 2/7* (2007): 1-22.

Baranowska, Paula M. "The Coverage Of The Eurozone Economic Crisis In The British Press." *Perspectives On European Politics And Society 15/4* (2014): 500-517. doi: 10.1080/15705854.2014.922352.

Bauer, Michael W. ve Stefan Becker. "The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission's Strengthened Role in Economic Governance." *Journal of European Integration 36/3* (2014): 213-229. Erişim Tarihi: Mart 16, 2015. doi: 10.1080/07036337.2014.885750.

Bellamy, Richard. "Democracy Without Democracy? Can the EU's Democratic 'Inputs' Provided By Competitive Parties And Majority Rule?" *Journal Of European Public Policy 17/1* (2010): 2-19. Erişim Tarihi: Nisan 21, 2016. doi:10.1080/13501760903465256.

Bertoncini, Yves. "Eurozone And Democracy(ies): A Misleading Debate." *Notre Europe Policy Paper 94* (Temmuz 18, 2013): 1-28.

Buras, Piotr. "EU's Silent Revolution." *European Council On Foreign Relations ECPR/87* (Eylül 2013): 1-8.

- Cross, Davis Mai'a K. ve Xinru Ma. "EU Crises And Integrational Panic: The Role Of The Media." *Journal Of European Public Policy* 22/8 (2015): 1064. Erişim Tarihi: Eylül 28, 2015. doi: 10.1080/13501763.2014.984748.
- da Conceição- Heldt, Eugénia. "Why the European Commission Is Not The "Unexpected Winner" of The Euro Crisis: A Comment on Bauer And Becker." *Journal Of European Integration* 38/1 (2016): 95-100. Erişim Tarihi: Nisan 19, 2016. doi: 10.1080/07036337.2015.1101957.
- Dullien, Sebastian, ve Ulrike Guérot. "The Long Shadow of Ordoliberalism: Germany's Approach To The Euro Crisis." *European Council On Foreign Relations ECFR/49* (Şubat 2012): 1-16.
- Eriksen, Erik Oddvar. "The Normative Implications of The Eurozone Crisis." *ARENA Working Paper 2/2014* (Şubat 2014): 1-19.
- Fossum, John Erik. "Democracy and Legitimacy In The EU: Challenges And Options." *Istituto Affari Internazionali Working Papers* 16 (1 Şubat 2016): 1-16.
- Guérot, Ulrike, ve Mark Leonard. "The New German Question: How Europe Can Get The Germany It Needs." *European Council On Foreign Relations, ECFR/30* (Nisan 2011): 1-15.
- Hall, Peter A. "The Economics And Politics Of The Euro Crisis." *German Politics* 21/4 (2012): 355-371. Erişim Tarihi: Ekim 9, 2015. doi: 10.1080/09644008.2012.739614.
- Hare, Stephanie. "The Democratic Legitimacy Of Euro-Area Bailouts." *Mediterranean Politics* 17/3 (2012): 459-465. Erişim Tarihi: Mart 16, 2015. doi: 10.1080/13629395.2012.725308.
- Heinen, Nicolaus ve Ann-Kristin Kreuzmann. "A Profile Of Europe's Populist Parties: Structures, Strengths, Potential." *Deutsche Bank Research: EU Monitor, European Integration*, edited by Barbara Böttcher, (28 Nisan 2015): 1-20.
- Hooghe, Liesbet ve Gary Marks. "Types Of Multi-Level Governance." *European Integration Online Papers* 5/11 (2001): 1-24. <http://eiop.or.at/eiop/texte/2001-011a.htm>.
- Honkapohja, Seppo. "The Euro Area Crisis: A View From The North." *Journal Of Macroeconomics* 39, Kısım B (2014): 260-271. Erişim Tarihi: Eylül 7, 2015. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jmacro.2013.08.004>.
- Jachtenfuchs, Markus. "Theoretical Perspectives On European Governance." *Arbeitspapiere* 3/7 (1995): 1-26.

- Jones, Erik. "Merkel's Folly." *Survival* 52/3 (2010): 21-38. Erişim Tarihi: Ekim 6, 2015. doi:10.1080/00396338.2010.494873.
- Kaitatzi- Whitlock, Sophia. "Greece, The Eurozone Crisis And The Media: The Solution Is The Problem." *Javnost- The Public* 21/4 (2014): 25-45. Erişim Tarihi: Ekim 6, 2015. doi: 10.1080/13183222.2014.11077101.
- Kohler- Koch, Beate. "European Governance and System Integration." *European Governance Papers* NO: C-05-01 (Mart 2005): 1-21. Erişim Tarihi: Ağustos 19, 2015. <http://www.connex-network.org/eurogov/pdf/egp-connex-C-05-01.pdf>. Laffan, Brigid. "Framing The Crisis, Defining The Problems: Decoding The Euro Area Crisis." *Perspectives On European Politics And Society* 15/3 (2014): 266-280. Erişim Tarihi: Eylül 28, 2015. doi: 10.1080/15705854.2014.912395.
- Lemke, Christiane. "Challenging the "Ever Closer Union": Political Consequences Of The Eurozone Crisis." *American Foreign Policy Interests* 36/1 (2014): 18-24. Erişim Tarihi: Eylül 28, 2015. doi:10.1080/10803920.2014.879517.
- Leonard, Mark. "Four Scenarios For The Reinvention Of Europe." *European Council On Foreign Relations ECFR/43* (Kasım 2011): 1-16.
- Lord, Christopher, ve Paul Mignette. "E Plubirus Unum? Creative Disagreement About Legitimacy In The EU." *Journal Of Common Market Studies* 42/1 (2004): 183-202.
- Maduro, Miguel Poiars. "A New Governance For The European Union And The Euro: Democracy And Justice." *Robert Schuman Centre For Advanced Studies Policy Papers* 2012/11 (2012): 1-23.
- Mamadouh, V. D. ve H.H. Van Der Wusten. "The European Union In The Grip Of Accumulated Governance Crises: The Euro, The Reform Efforts, And The Public-Support Dynamics." *Eurasian Geography and Economics* 54/2 (2013): 162-181. Erişim Tarihi: Aralık 1, 2015. <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2013.814024>.
- Marks, Gary, Liesbet Hooghe ve Kermit Blank, "European Integration From the 1980s: State- Centric v. Multi-Level Governance," *Journal Of Common Market Studies* 34/3 (Eylül 1996): 341-378.
- Matthijs, Matthias ve Kathleen McNamara. "The Euro Crisis' Theory Effect: Northern Saints, Southern Sinners, And The Demise Of The Eurobond." *Journal Of European Integration* 37/2 (2015): 229-245. Erişim Tarihi: Nisan 16, 2015. doi: 10.1080/07036337.2014.990137.
- Moravcsik, Andrew. "Europe After The Crisis: How To Sustain A Common Currency." *Foreign Affairs* 91/3 (Mayıs/Haziran 2012): 54-68.

- Nicolaidis, Kalypso. "Of Bread, Games And Gladiators." İçinde *The Eurozone Crisis And The Democratic Deficit*, edited by Richard Bellamy, and Uta Staiger, 11-12. Londra: UCL European Institute, 2013.
- Offe, Clause. "Europe Entrapped", *Eurozine* (2013): 1-10.
- Öniş, Ziya ve Mustafa Kutlay. "Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliği'nin Geleceği." *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 9/33 (Bahar 2012): 3-22.
- Piattoni, Simona. "Multi-Level Governance: A Historical And Conceptual Analysis." *Journal Of European Integration* 31/2 (2009): 163-180. Erişim Tarihi: Haziran 17, 2016. doi: 10.1080/07036330802642755.
- Rousseau, Richard. "The Democratic Deficit And Legitimacy Problems of The European Union: Elements Of The Debate." *On-line Journal Modelling The New Europe* Issue no: 12 (2014): 10-30.
- Risse, Thomas ve Mareike Kleine. "Assessing The Legitimacy Of The EU's Treaty Revision Methods." *Journal Of Common Market Studies* 45/1 (2007): 69-80.
- Schmidt, Vivien A. "Democracy And Legitimacy In The European Revisited: Input, Output and Throughput." *Kolleg-Forschergruppe Working Paper Series* 21 (Kasım 2010): 1-31.
- Schmidt, Vivien A. "Democracy And Legitimacy In The European Union Revisited: Input, Output And 'Throughput.'" *Political Studies* 61 (2013): 2-22. doi: 10.1111/j.1467-9248.2012.00962.x.
- Schmidt, Vivien A. "The Eurozone's Crisis Of Democratic Legitimacy: Can The EU Rebuild Public Trust And Support For European Economic Integration?" *European Commission European Economy Discussion Papers* 015, Lüksemburg (Eylül 2015).
- Schwarzer, Daniela. "The Euro Crises, Shifting Power Relations And Institutional Change In The European Union." *Global Policy* 3 /1 (Aralık 2012): 28-41.
- Schwarzer, Daniela ve Richard Youngs. "Crises In The Euro Area And Challenges For The European Union's Democratic Legitimacy." *The Euro Future Project Paper Series* (Mayıs 2013): 1-6.
- Torreblanca, Jose Ignacio, Mark Leonard, Dimitar Bechev, Piotr Buras, Petr Drulák, Silvia Francescon, Ulrike Guérot, Thomas Klau, Hans Kundnani, Jonas Parello-Plesner, Teija Tiilikainen, Nicholas Walton ve Jan Marinus Wiersma. "The Continent-Wide Rise Of Euroscepticism." *European Council On Foreign Relations ECFR/79* (Mayıs 2013): 1-10.
- Tosun Jale, Anne Wetzel ve Galina Zapryanova. "The EU In Crisis: Advancing The Debate." *Journal Of European Integration* 36/3 (2014): 195-211. Erişim Tarihi: Mart 16,2015. doi:10.1080/07036337.2014.886401.

- Verney, Susannah ve Anna Bosco. "Living Parallel Lives: Italy And Greece In Age Of Austerity." *South European Society And Politics* 18/4 (2013): 397-426. Erişim Tarihi: Mart 25, 2015. doi:10.1080/13608746.2014.883192.
- Vilpišauskas, Ramūnas. "Eurozone Crisis And European Integration: Functional Spillover, Political Spillover?" *Journal of European Integration* 35/3 (2013): 361-373. Erişim Tarihi: Eylül 11, 2015. doi: 10.1080/07036337.2013.774785.
- Yavaş, Vural. "Almanya'da Yeni Parti: 'Euro'yu Ortadan Kaldırılm!'." *Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi E-Bülten* 5/54 (Mart 2013): 1-3.
- Yiğit Dilek. "Avrupa Komisyonu'nun Meşruiyeti Ve Siyasi Sorumluluğu." *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi* 21/2 (2013): 73-98.
- Weiler, Joseph. "In The Face Of Crisis-Input Legitimacy, Output Legitimacy And The Political Messianism Of European Integration." *Peking University School Of Transnational Law Review* 1/2 (2013): 292-311.

Tezler

- Yünel, Duygu. "Avrupa Birliğinin Demokratik Meşruiyetinin Sağlanmasında Avrupa Yurttaşlığı Kavramının Etkisi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2007.
- İslamoğlu, Mustafa. "2008 Küresel Krizi Sonrası Avrupa'da Yükselen Popülist Hareketler." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2012.

Diğer Kaynaklar

- "A Fragile For EU Image On Eve Of European Parliament Elections." *Pew Research Center Global Attitudes Project*, Mayıs 12, 2014. 1-50.
- "Assisting Countries In Trouble." *European Commission*, Aralık 12, 2014. Erişim Tarihi: Nisan 15, 2016. http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/assisting_countries_in_trouble/index_en.htm.
- Boratav, Korkut. "Yunanistan Referandumu Üzerine." *Mülkiye Haber*, Temmuz 3, 2015. Erişim Tarihi: Temmuz 6, 2015. <http://mulkiyehaber.net/?p=7865>.
- Cameron, David, "A New Settlement For The United Kingdom In A Reformed European Union", 10 Kasım 2015, s. 1-6.
- Claude- Trichet, Jean, ve Mario Draghi, "Letter Of The European Central Bank To Silvio Berlusconi." *Voltaire.net.org*, Ağustos 5, 2011. Erişim Tarihi: Aralık 15, 2015. <http://www.voltairenet.org/article171574.html>.
- Dinmore, Guy, ve Ralph Atkins. "ECB Letter Show Pressure On Berlusconi." *Financial Times*, Eylül 29, 2011. Erişim Tarihi: Aralık 15, 2015. <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/3576e9c2-eaad-11e0-acca-00144feab49a.html#axzz3uOP4DoSH>.

- “Enhancing The Legitimacy Of EMU Governance.” *European Parliament*, IP/A/ECON/2012-17, PE 536.312, Aralık 2014.
- “European Unity On The Rocks.” *Pew Research Center Global Attitudes Project*, Mayıs 29, 2012, 1-80.
- “Financial Assistance To Greece.” *European Union- Economic And Financial Affairs*. Erişim Tarihi: Aralık 29, 2015. http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/index_en.htm.
- “Greek Crisis: Papandreou Promises On EU Deal.” *BBC News*, Kasım 1, 2011. Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. <http://www.bbc.com/news/world-europe-15526719>.
- “Greek Referendum: Full Results.” *The Guardian*. Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. <http://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2015/jul/05/live-results-greek-referendum>.
- “Grexit”, *Investopedia*. Erişim Tarihi: Aralık 8, 2015 <http://www.investopedia.com/terms/g/grexit.asp>,
- Kutlay, Mustafa. “Yunanistan Seçimleri ve SYRIZA’nın Açmazları.” *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Uzman Analizleri*, Ekim 21, 2015. Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. http://www.usak.org.tr/kose_yazilari_det.php?id=2434&cat=405#.VmlFvtJ97IU.
- Lusiani, Nicholas, ve Ignacio Saiz (haz.). “Safeguarding Human Rights In Times Of Economic Crisis.” *Council Of Europe Commissioner For Human Rights*, Issue Paper, Kasım 2013.
- “Making It Happen: The European Semester.” *European Commission*. Erişim Tarihi: Aralık 1, 2015. http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_en.htm.
- “OECD Employment Outlook 2009”, *OECD Publishing*, 2009, s. 269, Erişim Tarihi: Nisan 14, 2016. http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/employment/oecd-employment-outlook-2009_empl_outlook-2009-en#page271.
- OECD, “Age Of Labour Force Exit”, İçinde *Society At A Glance 2009: OECD Social Indicators*, 2009, s. 82-83, Tablo SS6.1. <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/8109011ec014.pdf?expires=1460658792&id=id&accname=guest&checksum=49812A37B3C308891FBA1F2A29A41239> (Erişim Tarihi 14.04.2016).
- “Post- Programme Surveillance for Ireland.” *European Union- Economic And Financial Affairs*. Erişim Tarihi Aralık 29, 2015. http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/ireland/index_en.htm.

- “Post- Programme Surveillance of Portugal.” *European Union- Economic And Financial Affairs*. Erişim Tarihi: Aralık 29, 2015. http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/portugal/index_en.htm.
- “Post- Programme Surveillance for Spain,” *European Union- Economic And Financial Affairs*. Erişim Tarihi: Kasım 29, 2015. http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/spain/index_en.htm.
- “Economic Adjustment Programme for Cyprus,” *European Union- Economic And Financial Affairs*. Erişim Tarihi: Kasım 29, 2015. http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/cyprus/index_en.htm.
- Statement Of The Heads Of State Or Government Of The Euro Area*, Mart 25, 2010, Brüksel. Erişim Tarihi: Nisan 5, 2016. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/113563.pdf.
- “Prime Minister’s Statement In Cannes.” *Hellenic Republic Prime Minister*, Kasım 2, 2011, Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. <http://www.primeminister.gov.gr/english/2011/11/02/prime-ministers-statement-in-cannes/>.
- “Prime Minister’s Statement In Cannes.” *Hellenic Republic Prime Minister*, Kasım 2, 2011. Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. <http://www.primeminister.gov.gr/english/2011/11/02/prime-ministers-statement-in-cannes/>.
- “Prime Minister Alexis Tsipras’ Speech To Parliament Regarding The July 5th Referendum.” *Hellenic Republic Of Prime Minister*. Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. <http://www.primeminister.gov.gr/english/2015/06/28/prime-minister-alexis-tsipras-speech-to-parliament-regarding-the-july-5th-referendum/>.
- “Prime Minister Alexis Tsipras’ Address Concerning The Referendum To Be Held On The 5th of July.” *Hellenic Republic Of Prime Minister*. Erişim Tarihi: Aralık 10, 2015. <http://www.primeminister.gov.gr/english/2015/06/27/prime-minister-alexis-tsipras-address-concerning-the-referendum-to-be-held-on-the-5th-of-july/>.
- “Responding To The Debt Crisis,” *European Commission*, Erişim Tarihi: Nisan 6, 2016. http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_debt_crisis/index_en.htm.
- “Responding To The Financial Crisis,” *European Commission*, Erişim Tarihi: Nisan 6, 2016. http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_financial_crisis/index_en.htm
- “Speech by Mario Draghi, President Of European Central Bank.” *Global Investment Conference*, Londra, Temmuz 26, 2012. Erişim Tarihi: Aralık 8, 2015. <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120726.en.html>.
- “Standart Eurobarometer 74.” *European Commission*, Kasım 2010.
- “Standart Eurobarometer 84.” *European Commission*, Ağustos, 2015.

- “Statement By The Heads Of State Or Government Of The European Union”,
Erişim Tarihi: Kasım 24, 2015, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/112856.pdf.
- “The European Union And The Challenge Of Extremism And Populism.” *European Humanist Federation*, Ekim 2013, 1-10.
- “Unemployment Statistics.” *Eurostat*, Nisan 4, 2016. Erişim Tarihi: Nisan 14, 2016.
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics.
- Trnski, Marko. “Multi-Level Governance In The EU.” 23-32. Erişim Tarihi: Mart 27, 2016. <http://www.sustainableislands.eu/BlockImages/InLibraryData/GalleryData/MULTI-LEVEL%20GOVERNANCE%20IN%20THE%20EU%20by%20Marko%20Trnski.pdf>.
- Wimmel, Andreas. “Theorising the Democratic Legitimacy Of European Governance: A Labyrinth With No Exit?” *Fourth Pan- European Conference On EU Politics*’de sunulan tebliğ, Riga-Letonya, Eylül 25-27, 2008, 1-21.
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/2011-08-05-letter-from-trichet-and-fernandez-ordonez-to-zapateroen.pdf?e5c1a67f9627c5f087d5c7f02168e0da>.
Erişim Tarihi: Nisan 5, 2016.
- <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/2011-08-05-letter-from-trichet-and-fernandez-ordonez-to-zapateroen.pdf?e5c1a67f9627c5f087d5c7f02168e0da>.
Erişim Tarihi Nisan 5.,2016.